

Polsko- Szwajcarski Program Rozwoju Miast – warsztaty regionalne

Zielona Góra, 3 kwietnia 2025

POLSKO-SZWAJCARSKI Program Rozwoju Miast

Spotkanie jest prowadzone przez doradców ZMP w ramach Projektu (Komponentu) Predefiniowanego pn. „Wsparcie miast w efektywnym wykorzystaniu Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy” w ramach Polsko-Szwajcarskiego Programu Rozwoju Miast dofinansowanego przez Fundusze Szwajcarskie wspierające zmniejszanie różnic gospodarczych i społecznych w Unii Europejskiej i budżet państwa.

Doświadczenia z PSPRM

Lista 139 uprawnionych do aplikacji miast

Wniosek mógł wynikać z dokumentu strategicznego lub wykonawczego

Szerokie portfolio tematyczne (12 OT)

Możliwość zaplanowania projektu zintegrowanego (inwestycje twarde, miękkie, partnerstwo)

Konieczność zachowania w projekcie limitów na działania z wymiarów gospodarczego i środowiskowego oraz społecznego

Silna preferencja dla projektów gotowych do realizacji (posiadających prawomocne PNB)

- 136 miast wzięło aktywny udział w programie wspierającym opracowanie Wstępnych Propozycji Projektu.
- 119 miast złożyło wnioski w naborze.
- Kluczowe wyzwania na etapie opracowania dotyczyły: opracowania aktualnej, zwartej i przekonującej (logicznej, opartej na danych i badaniach społecznych) części diagnostycznej, dobór działań wynikających z długofalowej polityki rozwoju, prowadzonej na podstawie obowiązujących dokumentów strategicznych i operacyjnych, uzasadnienia powiązania funkcjonalnego w przypadku projektów z udziałem partnera oraz wykonalności i gotowości działań do realizacji.

Agenda warsztatu:

BLOK 1 Jak zapewnić miastom trwały rozwój: uwarunkowania, wyzwania, szanse

10:20 – 11:30

1. Zintegrowane planowanie rozwoju
2. Miasta w nowym modelu polityki regionalnej
3. Miasta w polityce rozwoju województwa lubuskiego

BLOK 2 Funkcje miast teraz i w przyszłości. Czynniki wspierające identyfikację funkcji miasta

12:00 – 13:30

4. Potencjały i deficyty – jak z konkurencji przejść na współpracę i partnerstwo
Doświadczenia miast z procesu monitorowania – jak monitorują swój rozwój
Wykorzystanie wewnętrznych zasobów miasta do finansowania jego rozwoju

Podsumowanie, czyli jak przejść od zagrożeń do szans

5. Mapa drogowa na najbliższe miesiące i lata

13:30 – 13:45

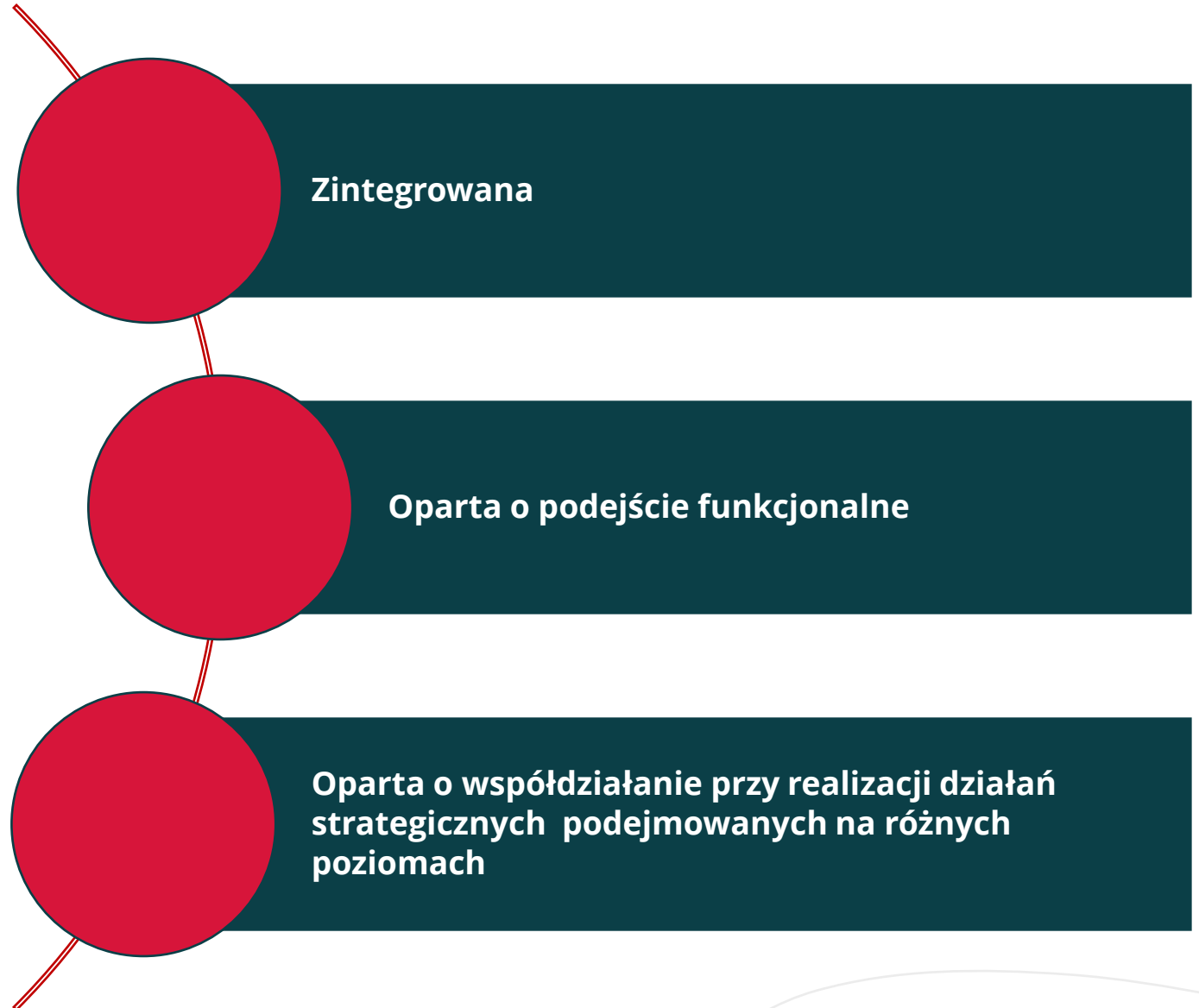
Jak zapewnić miastom trwały rozwój – uwarunkowania, wyzwania i szanse

Polityka rozwoju

Zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej.

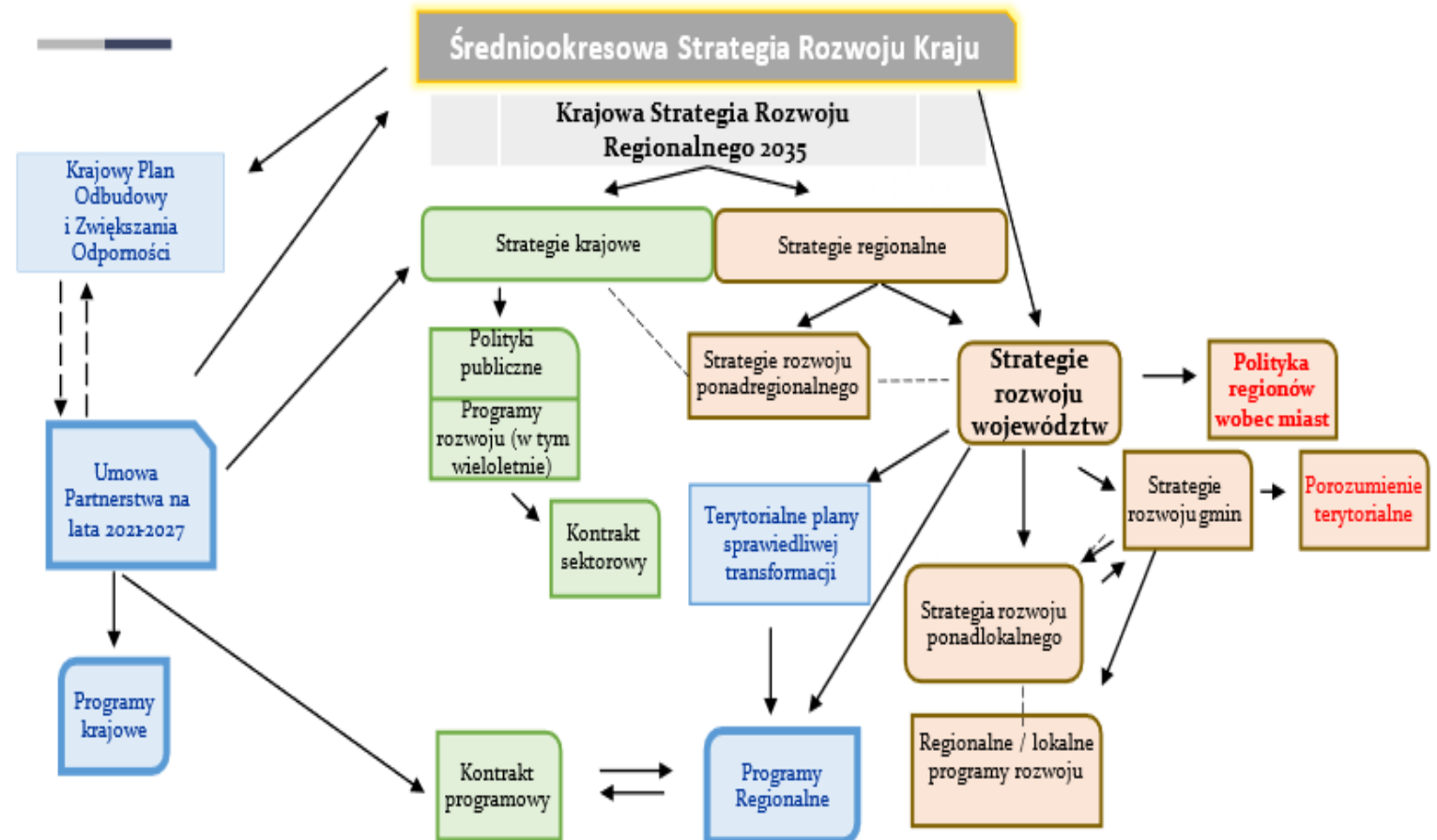
Dokumenty – podstawy polityki rozwoju

Politykę rozwoju prowadzi się na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych oraz polityk publicznych.

Polityka rozwoju może być prowadzona również na podstawie instrumentów prawnych i finansowych określonych w odrębnych przepisach.

Dokumenty strategiczne - poziom krajowym, regionalny i lokalny

Koncepcja Rozwoju Kraju 2050

Zintegrowane planowanie rozwoju

Integrowanie planowania rozwoju

- **Wymiary rozwoju**

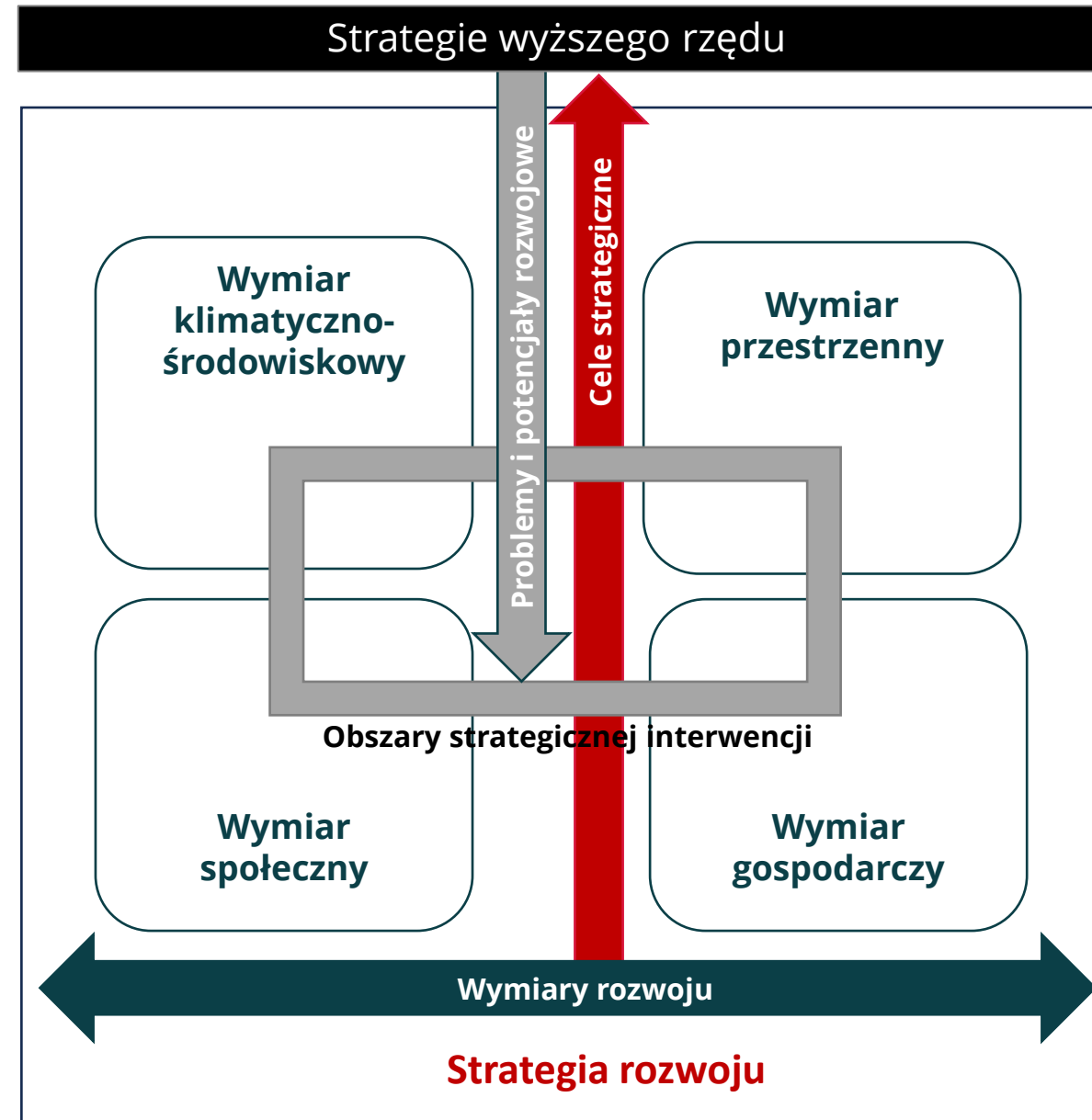
Integrowanie planowania społeczno-gospodarczego, klimatyczno-środowiskowego i przestrzennego na każdym poziomie planowania strategicznego

- **Problemy/potencjały rozwojowe**

Integrowanie strategii niższego i wyższego rzędu poprzez uwzględnienie obszarów strategicznej interwencji

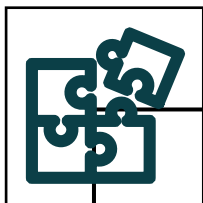
- **Spójność celów rozwojowych**

Integrowanie planowania strategicznego na różnych szczeblach poprzez zapewnienie spójności między strategiami niższego i wyższego rzędu

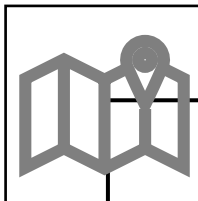

Integrowanie planowania rozwoju

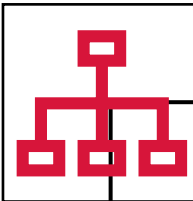
Wymiary rozwoju

- Obowiązek uwzględnienia w strategii (gminy, województwa, rozwoju ponadlokalnego) celów w wymiarze społecznym, gospodarczym, klimatyczno-środowiskowym i przestrzennym, modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej i ustaleń w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej
- Obowiązek ujęcia w planach ogólnych polityki przestrzennej gminy określonej w strategii rozwoju gminy lub strategii rozwoju ponadlokalnego
- Obowiązek dostosowania planu zagospodarowania przestrzennego do strategii rozwoju województwa

Problemy/potencjały rozwojowe

- Obowiązek ujęcia w strategii rozwoju gminy obszarów strategicznej interwencji określonych w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań

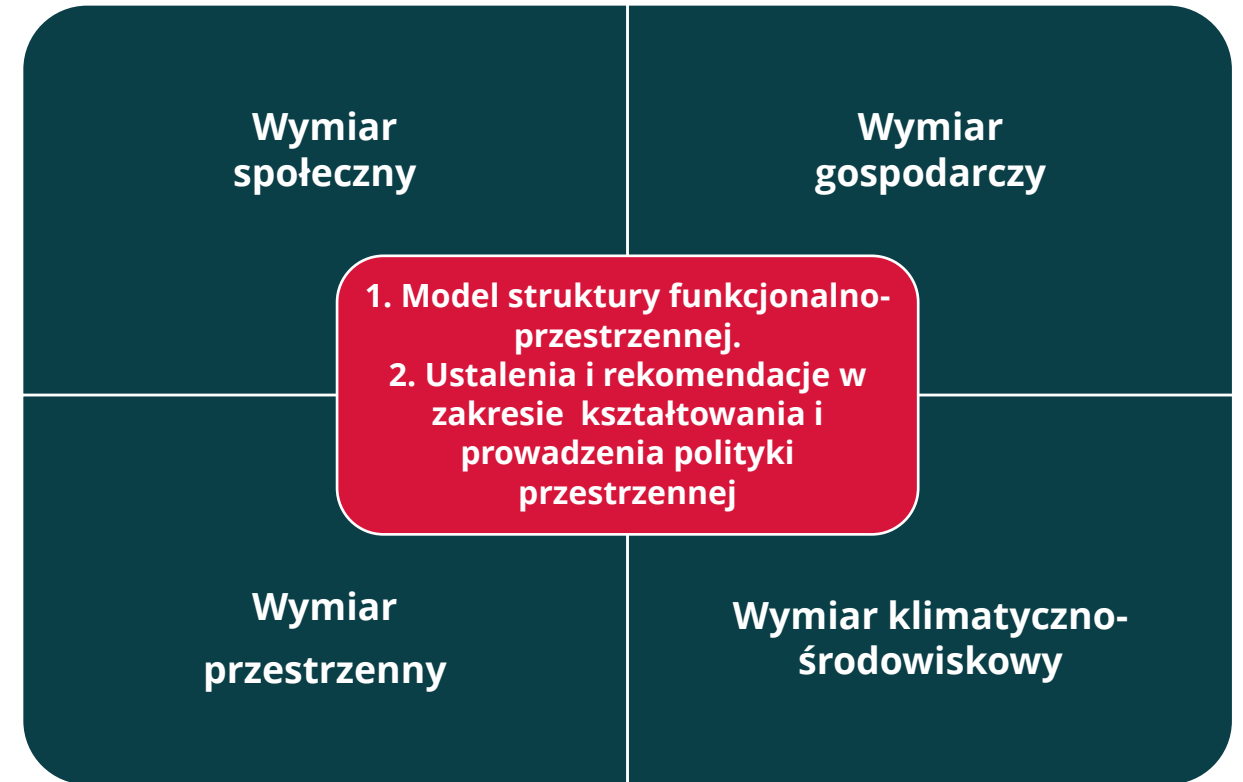
Cele rozwojowe

- Obowiązek zapewnienia spójności ze strategiami wyższego rzędu:
 - w przypadku strategii rozwoju województwa ze średniookresową strategią rozwoju kraju i krajową strategią rozwoju regionalnego,
 - w przypadku strategii rozwoju ponadlokalnego ze strategią rozwoju województwa
 - w przypadku strategii rozwoju gminy ze strategią ponadlokalną i strategią rozwoju województwa)

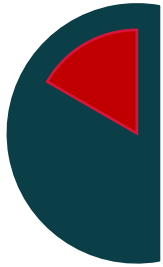
Wielowymiarowość w strategii rozwoju gminy

Niezbędne jest **sformułowanie celów** strategicznych **w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym** oraz kierunków działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych; a także **oczekiwanych rezultatów planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym,** oraz **wskaźników ich osiągnięcia.**

Strategia rozwoju gminy a planowanie przestrzenne

1 KROK MIŁOWY **Od 20.11.2020**

1. Umocowanie ustawowe strategii
2. Strategia nieobligatoryjna
3. Zawiera model struktury funkcjonalno-przestrzennej i ustalenia oraz rekomendacje (brak ustawowej definicji ww. elementów strategii)
4. Strategie obowiązujące w tym dniu zachowują moc
5. Jeżeli proces opracowania jest wszczęty przed datą to powinien być kontynuowany według nowych zasad (z ustawowymi zastrzeżeniami). Wyjątek: rozpoczęcie konsultacji społecznych (wówczas kontynuacja procesu odbywa się według zasad sprzed 20.11.2020).

2 KROK MIŁOWY **Od 23.09.2023**

1. Umocowanie ustawowe strategii
2. Strategia nieobligatoryjna
3. Zawiera model struktury funkcjonalno-przestrzennej i ustalenia oraz rekomendacje (definicja ww. elementów strategii zawarta w ustawie)
4. Strategie opracowane przed tym dniem zachowują moc
5. Jeżeli proces opracowania jest wszczęty i niezakończony przed 23.09.2023 r. to powinien być kontynuowany według dotychczasowych zasad
6. Brak obowiązku uwzględnienia w ustaleniach planu ogólnego polityki przestrzennej gminy określonej w strategii rozwoju

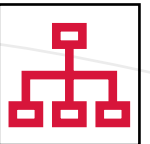
3 KROK MIŁOWY **Od 01.01.2026**

1. Umocowanie ustawowe strategii
2. Strategia obligatoryjna
3. Zawiera model struktury funkcjonalno-przestrzennej i ustalenia oraz rekomendacje (definicja ww. elementów strategii zawarta w ustawie)
4. Strategie opracowane przed tym dniem zachowują moc
5. Jeżeli proces opracowania strategii jest wszczęty po 23.09.2023 r. to istnieje obowiązek uwzględnienia polityki przestrzennej gminy określonej w strategii w ustaleniach planu ogólnego

Spójność strategii rozwoju gminy ze strategiami wyższego rzędu

Niezbędne jest zachowanie **spójności celów strategicznych** między strategiami na różnych poziomach.

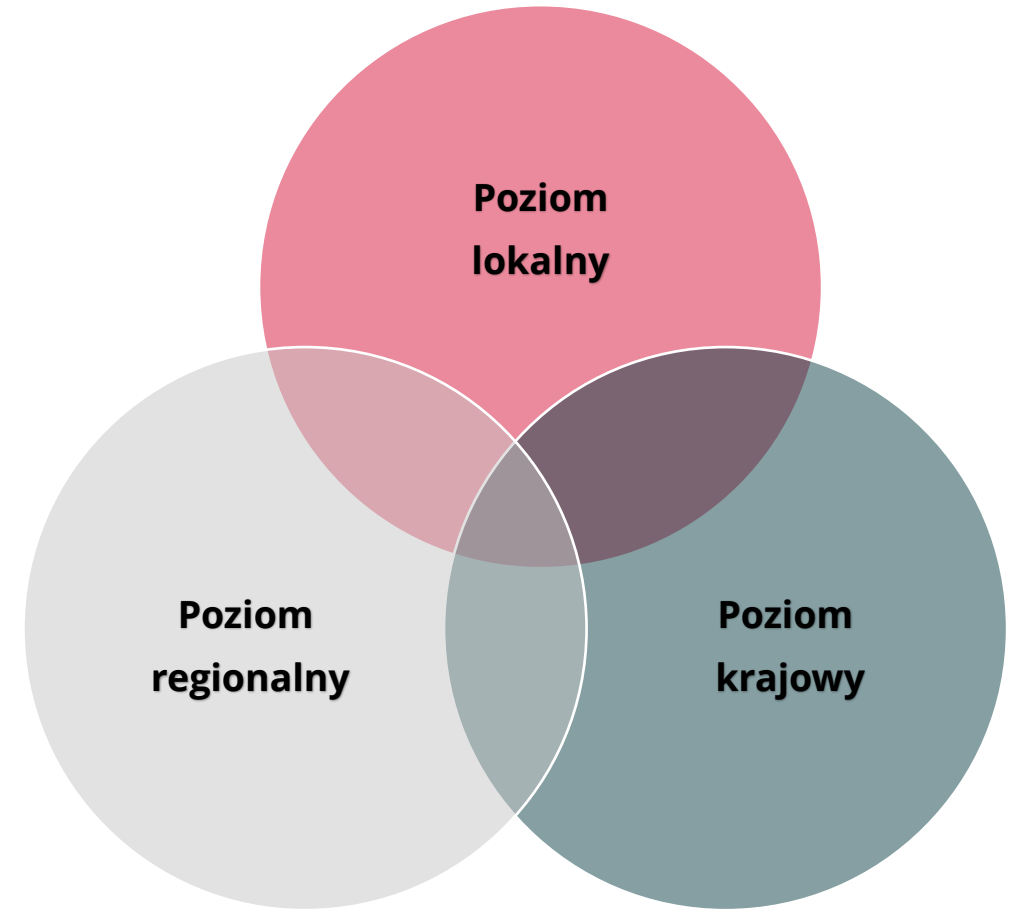

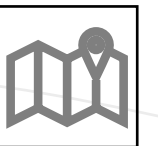
Obszary strategicznej interwencji w strategii rozwoju gminy

Niezbędne jest **ujęcie OSI wojewódzkich w strategii rozwoju gminy** i zachowanie spójności przy określeniu kierunków działań z kierunkami wskazanymi dla OSI wojewódzkich.

Warto też zadbać o spójność z kierunkami działania dla OSI krajowych.

Integracja przez problemy lub potencjały rozwojowe

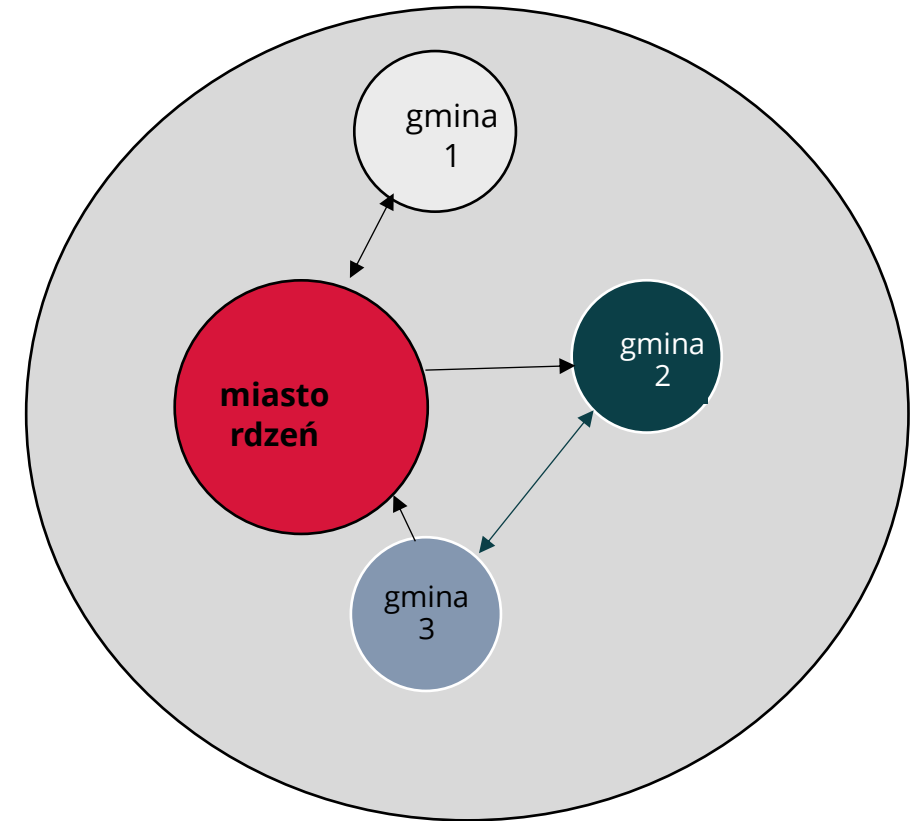

Obszary funkcjonalne

Obszary, na których występuje względnie wyodrębniający się, intensywny i otwarty **system powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych**, uwarunkowanych cechami środowiska geograficznego (przyrodniczego i antropogenicznego).

Szczególnym typem obszaru funkcjonalnego jest **miejski obszar funkcjonalny**.

Integracja przez problemy lub potencjały rozwojowe
i wzajemne powiązania

Aspekty prawne planowania rozwoju

1. Ustawa z dnia 6.12.2006 r.
o zasadach prowadzenia polityki rozwoju
2. Ustawa z dnia 27.03.2003 r.
o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym
3. Ustawa z dnia 5.06.1998 r.
o samorządzie województwa
4. Ustawa z dnia 8.03.1990 r.
o samorządzie gminnym

Ustawa z dnia 6.12.2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju

- ❑ **Art. 2** Przez politykę rozwoju rozumie się zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej.
- ❑ **Art. 4** ust. 1 Politykę rozwoju prowadzi się na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych oraz polityk publicznych. ust. 3. Polityka rozwoju może być prowadzona również na podstawie instrumentów prawnych i finansowych określonych w odrębnych przepisach.
- ❑ **Art. 9** Strategiami rozwoju są: 2) średniookresowa strategia rozwoju kraju (...) 3) inne strategie rozwoju (...) 4) strategia rozwoju województwa (...) 5) strategia rozwoju gminy (...) 6) strategia rozwoju ponadlokalnego (...)

Ustawa z dnia 27.03.2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

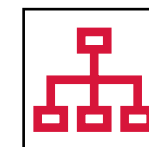
- ❑ **Art.1. 1.** Ustawa określa: (1) zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej, (2) zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy – przyjmując ład przestrzenny i zrównoważony rozwój za podstawę tych działań.
- ❑ **Art. 5.** Projekty planów zagospodarowania przestrzennego województwa, planów ogólnych gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego sporządzają osoby, które spełniają jeden z warunków;
- ❑ **Art. 13b. Ustalenia planu ogólnego** określa się, uwzględniając uwarunkowania rozwoju przestrzennego gminy, w szczególności: **politykę przestrzenną gminy określoną w strategii rozwoju gminy lub strategii rozwoju ponadlokalnego** (od 1.01.2026)
- ❑ **Art. 39a.** W celu zapewnienia spójności plan zagospodarowania przestrzennego województwa dostosowuje się do strategii rozwoju województwa po jej aktualizacji, w zakresie, w jakim aktualizacja strategii dotyczy sytuacji przestrzennej województwa.

Ustawa z dnia 5.06.1998 r. o samorządzie województwa

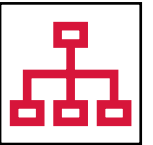
- ❑ **Art. 11 ust. 1** strategia rozwoju województwa... cele: (5) kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego;
- ❑ **Art. 11 ust.1aa)** **strategia jest spójna ze średniookresową strategią rozwoju kraju i krajową strategią rozwoju regionalnego;**
- ❑ **Art. 11 ust.1c** strategia zawiera wnioski z diagnozy oraz określa w szczególności:
 - (1) **cele strategiczne w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym;**
 - (4) **model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa;**
 - (5) **ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie;**
 - (6) i (7) obszary strategicznej interwencji wraz z zakresem planowanych działań

Ustawa z dnia 8.03.1990 r. o samorządzie gminnym

- ❑ **Art. 10 e Ust. 2** Strategia rozwoju gminy jest **spójna ze strategią rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, obejmującą tę gminę.**
- ❑ **Art. 10 e ust. 3** Strategia rozwoju gminy zawiera wnioski z diagnozy, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2024 r. poz. 324 i 862), przygotowanej na potrzeby tej strategii, oraz określa w szczególności:
(...)
 - 1) **cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym;**
 - 2) (...)
 - 3) (...)
 - 4) **model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy**, rozumiany jako docelowy układ elementów **składowych przestrzeni**, w tym:
 - a) strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych,
 - b) system powiązań przyrodniczych,
 - c) główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych,
 - d) główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej;

Ustawa z dnia 8.03.1990 r. o samorządzie gminnym

- 5) (...) **ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie** dotyczące: **a)** zasad ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu, **b)** zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, **c)** kierunków zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych mieszkaniowej, potrzeb w zakresie nowej zabudowy **d)** zasad lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym **e)** zasad lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego, **f)** kierunków rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej, **g)** zasad lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW, **h)** zasad lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, **i)** zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, **j)** zasad kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji;
- 6) **obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa**, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2024 r. poz. 566), wraz z zakresem planowanych działań;
- obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań.
- 7 (...)

Miasta w nowym modelu polityki regionalnej

Typy obszarów strategicznej interwencji państwa

→ DZIŚ

- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze (i ich OF)
- zespoły gmin zagrożonych trwałą marginalizacją

STRATEGIA NA RZECZ ODPOWIEDZIALNEGO ROZWOJU

do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

KRAJOWA
STRATEGIA
ROZWOJU
REGIONALNEGO
2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Typy obszarów strategicznej interwencji państwa

→ **JUTRO**

Terytorializacja celów aktualizowanej ŚSRK:

- 1) Łagodzenie zmian demograficznych.
- 2) Tworzenie warunków dla konkurencyjnej i sprawiedliwej gospodarki, respektującej środowisko naturalne i klimat.
- 3) Wzmocnienie bezpieczeństwa, odporności i sprawności państwa.
- 4) Policentryczność.

**zaktualizowana Średniookresowa
Strategia Rozwoju Kraju (ŚSRK)**

**zaktualizowana Krajowa Strategia
Rozwoju Regionalnego (KSRR)**

Powiązania typów OSI z celami ŚRRK

Cel	Istota OSI	Skala
Łagodzenie zmian demograficznych i adaptacji do nich	Obszary, na których depopulacja może skutkować ograniczeniem dostępu do podstawowych usług publicznych	60-70 powiatów
Tworzenie warunków dla konkurencyjnej i sprawiedliwej gospodarki, respektującej środowisko naturalne i klimat	• Obszary sprawiedliwej transformacji energetycznej • Kluczowe inwestycje krajowe	• 4-6 obszarów; 34-43 powiatów (lub ich części), 20 miast na prawach powiatu; • 2 obszary
Wzmacnianie bezpieczeństwa, odporności i sprawności państwa	Rozwój obszarów przygranicznych położonych na zewnętrznej granicy UE	21 powiatów i 4 miasta na prawach powiatu
Policentryczność	Obszary funkcjonalne metropolii, ośrodków regionalnych i subregionalnych	63 obszary, w tym 2 policentryczne

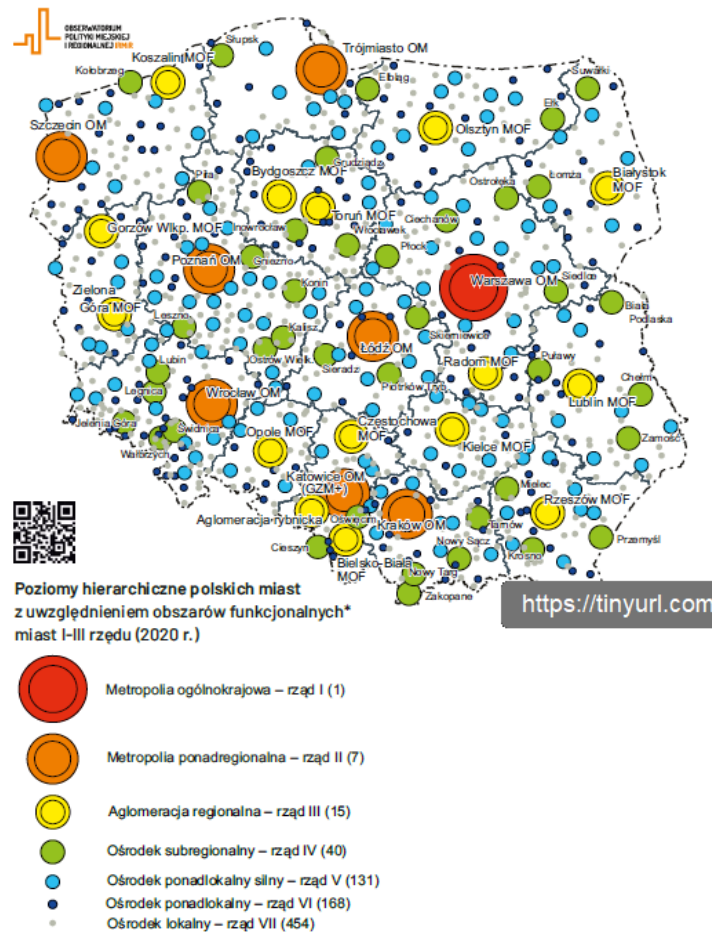

OSI dla celu Policentryczność

Hierarchia funkcjonalna miast w Polsce i jej przemiany w latach 1990-2020

Autorzy raportu:
Agnieszka Sobala-Gwosdz Karol Janas Wojciech Jarczewski Piotr Czakon

- Metropolia ogólnokrajowa – rząd I (1)
- Metropolia ponadregionalna – rząd II (7)
- Aglomeracja regionalna – rząd III (15)
- Ośrodek subregionalny – rząd IV (40)
- Ośrodek ponadlokalny silny – rząd V (131)
- Ośrodek ponadlokalny – rząd VI (168)
- Ośrodek lokalny – rząd VII (454)

„OD GÓRY”

pozyskanie wsparcia rządowego i
samorządu województwa

KONTRAKTOWANIE

„OD DOŁU”

kreowanie rozwoju, dzięki
świadomemu i umiejętnemu
identyfikowaniu i monitorowaniu
potencjałów i deficytów miasta
oraz jego funkcji dla otoczenia

Kontraktowanie

- ❑ Art. 5, p. 4f) uozppr
- **porozumienie terytorialne** – umowa określająca w szczególności przedsięwzięcia priorytetowe dla rozwoju danego obszaru objętego tym porozumieniem;
- ❑ Art. 14rb uozppr:
 - **strony** albo (a) zarząd województwa JST z tego województwami (ich związkami, stowarzyszeniami, porozumieniami) realizującymi zadania w zakresie polityki rozwoju wynikające ze strategii rozwoju województwa; albo (b) ministra ds. rozwoju regionalnego (lub ministra właściwego ze względu na zakres PT) JST (ich związkami... itd.), gdy zasadność wynika z KSRR; (c) przez same JST realizujące swoją strategię ponadlokalną lub strategię gminne;
 - ust.2 **przedmiot**: (...) w szczególności **przedsięwzięcia priorytetowe** dla rozwoju danego obszaru zgodnie z celami wynikającymi ze strategii rozwoju tego obszaru, w tym przewidywane źródła ich finansowania;
 - ust 5. Projekt porozumienia terytorialnego **negocjują** podmioty wskazane w projekcie jako **strony porozumienia**; ust 6. W negocjacjach, na wniosek którejkolwiek ze stron porozumienia terytorialnego, może uczestniczyć **przedstawiciel zarządu województwa**.

PODSUMOWANIE:

Jak nowe podejście do planowania strategicznego wykorzystać w Polsko-Szwajcarskim Programie Rozwoju Miast ?

1. Konieczność integracji strategii rozwoju z planem ogólnym otwiera miasta na przegląd sytuacji społeczno-gospodarczej, w tym wzmocnienie systemu gromadzenia i analizowania danych oraz sprawniejszy mechanizm monitorowania rozwoju.
2. Potrzebna jest dobra i realna partycypacja z mieszkańcami, przy okazji warto monitorować reakcję na zgłoszone do PSPRM działania (w szczególności wymagające inwestycji w infrastrukturę).
3. Nowe narzędzia wsparcia OSI, w tym zadań rozwojowych/projektów strategicznych, także tych zgłoszonych We wstępnej Propozycji Projektu mogą zapewnić kontynuację ich finansowania, lub je uzupełnić lub zastąpić.

Dyskusja

Jak się przygotować do „nowego rozdania”?

Co jest największym wyzwaniem, a co szansą?

Gdzie szukać wsparcia?

Polityka regionalna wobec miast

Funkcje miast teraz i w przyszłości

Indywidualna ścieżka rozwoju w świetle
zmieniających się uwarunkowań
społeczno-ekonomicznych

Znaczenie miast w rozwoju regionu – województwo lubuskie

Opis

Raport

Kluczowe pytania

- Jak zmieniła się sytuacja w naszej gminie
- Jak sytuacja gminy kształtuje się na tle zmian w regionie
- Jak kształtuje się sytuacja w otoczeniu gminy (OF, powiat, subregion)
- Możliwość monitorowania szczegółowych wskaźników (MRL)

Raport ogólny

Raport Demograficzny

Raport finansowy

Raport rynek pracy cz. 1

Raport rynek pracy cz. 2

Raport przedsiębiorczość

ROBOCZEJ

2.2.1. DOSTĘPNOŚĆ W

województwo

↓ Pobierz XLSX

	5	2016	2017	2018
powiatowe)	19,00	39 267,00	30 410,00	26 976,00
acy dłużej niż 1 rok ...	19,00	39 267,00	30 410,00	26 976,00

SZWAJCARSKO-POLSKI
Program Współpracy

Znaczenie miast
w rozwoju regionu
— województwo lubuskie

Opis

Raport

Island
Liechtenstein
Norway grants

**monitor
rozwoju
lokalnego**

kompleksowa analiza miast, gmin
i miejskich obszarów funkcjonalnych

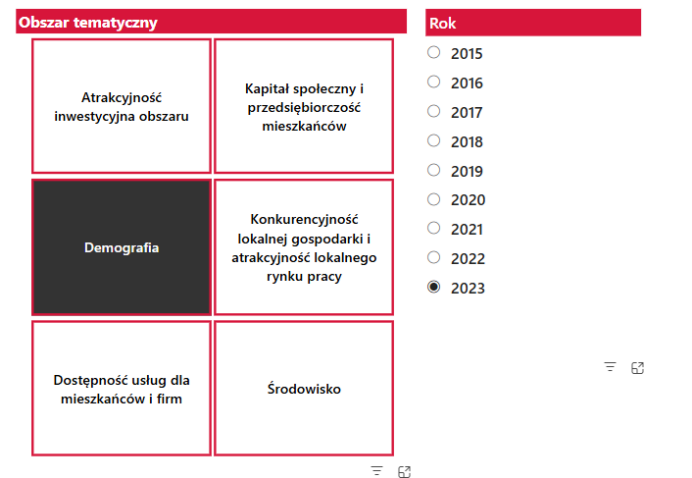
monitorrozwoju.pl

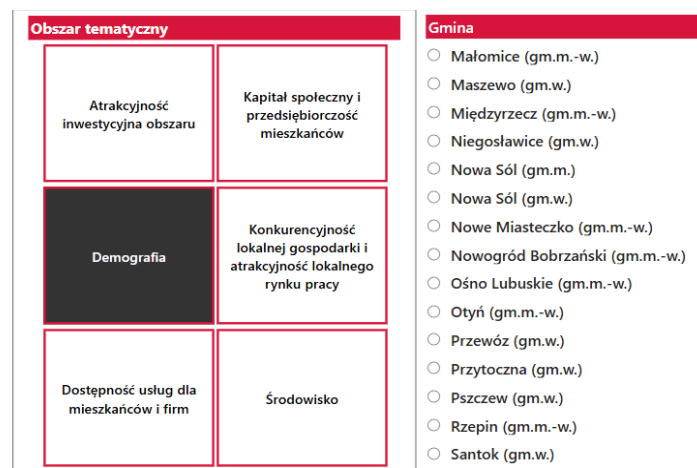
Identyfikacja potencjałów rozwój

- kluczowe uwarunkowania dla rozwoju lokalnego
- wymiar regionalny
- wymiar lokalny
- zmiany historyczne
- perspektywa

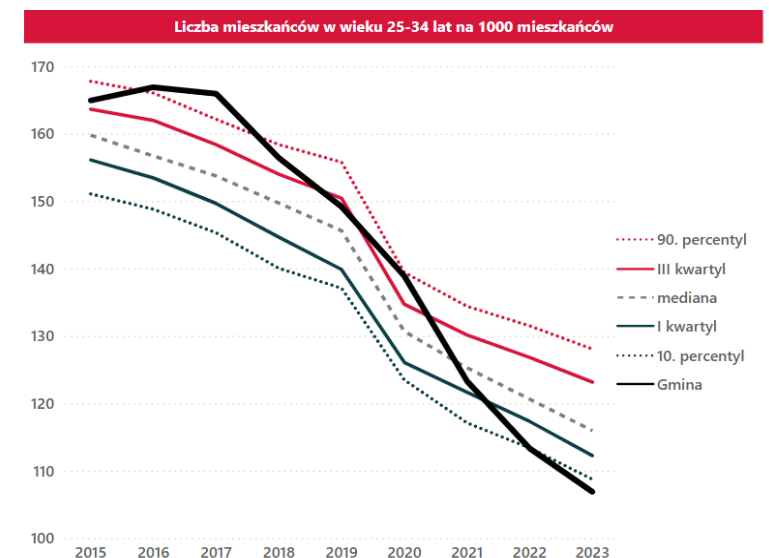
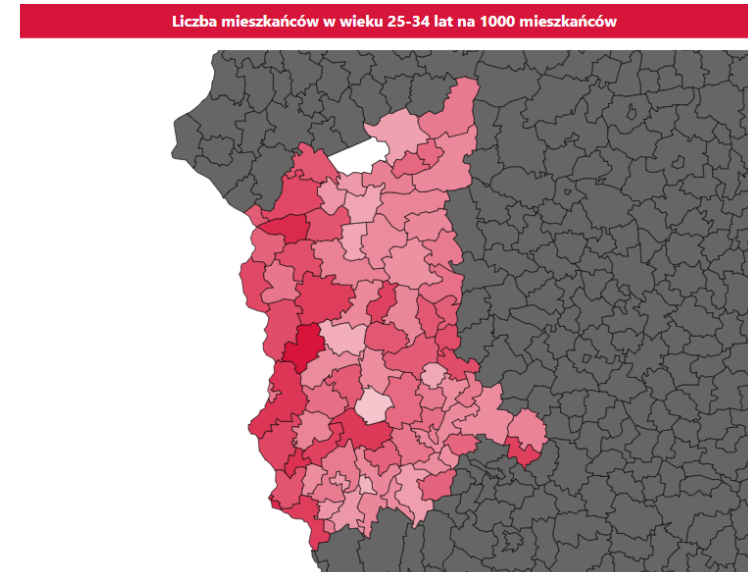
Wskaźnik

Liczba mieszkańców w wieku 25-34 lat na 1000 mieszkańców

Wskaźnik

Liczba mieszkańców w wieku 25-34 lat na 1000 mieszkańców

Jak interpretować wykres?

- **Linia czerwona kropkowana** - górna granica wartości wysokich (powyżej są wartości skrajnie wysokie)
- **Linia czerwona ciągła** - górna granica wartości typowych
- **Linia szara kreskowana** - mediana (przeciętna dla gmin w województwie)
- **Linia niebieska ciągła** - dolna granica wartości typowych
- **Linia niebieska kropkowana** - dolna granica wartości niskich (poniżej są wartości skrajnie niskie)

Wykorzystanie raportu

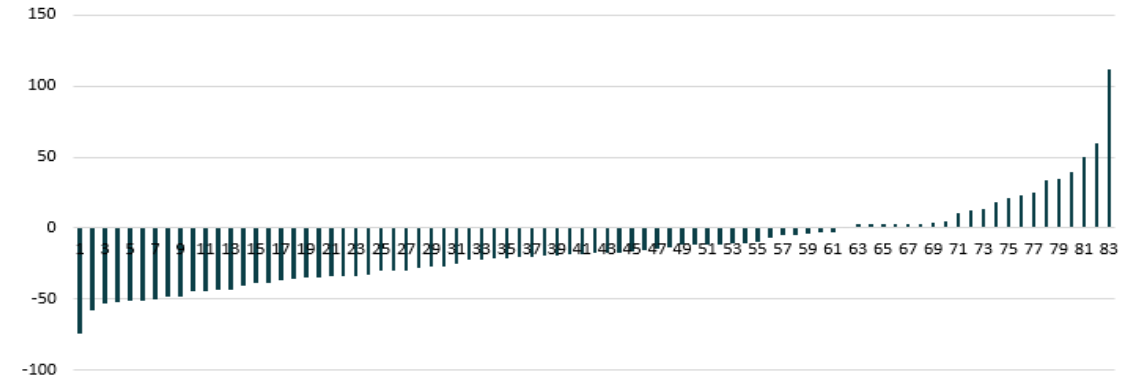
- Jak identyfikować wewnętrzne potencjały i deficyty?
- Jakie czynniki wewnętrzne i zewnętrzne wpływają na sytuację i potencjał rozwojowy gminy?
- Jak dobierać wskaźniki na potrzeby monitorowania i ewaluacji strategii rozwoju?
- Jak zachować ciągłość zintegrowanego zarządzania niezależnie od dostępności źródeł finansowania projektów?
- Konkurencja czy partnerstwo? Dlaczego współpraca na poziomie ponadlokalnym może być korzystna dla JST?

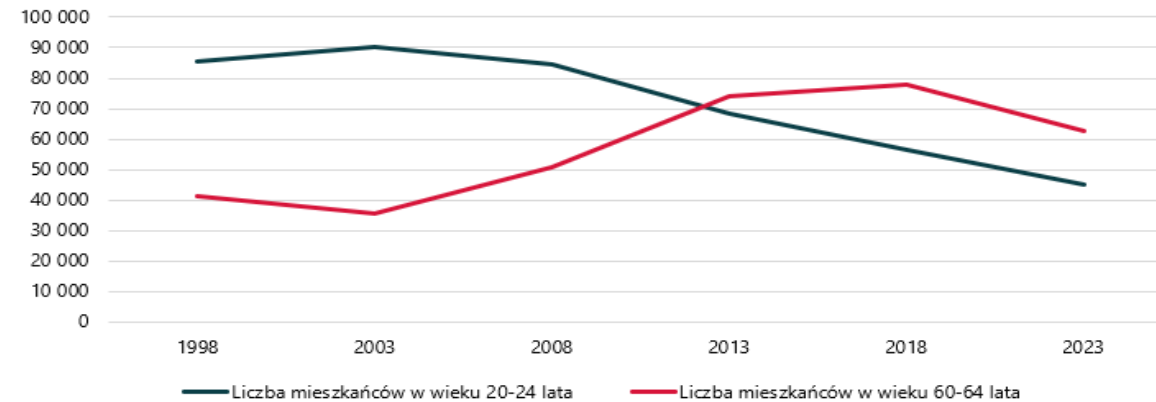
Zróżnicowanie procesów społeczno-gospodarczych w regionie w efekcie transformacji społeczno-ekonomicznej

- Zmiany (%) liczby miejsc pracy w związku z transformacją gospodarki w latach 1995-2005
- Napływ na rynek pracy dużej liczby młodych (roczników)
- Saldo migracji mieszkańców w wieku 15-39 na 1000 mieszkańców w latach 2014-2023
- **Migracje młodych**

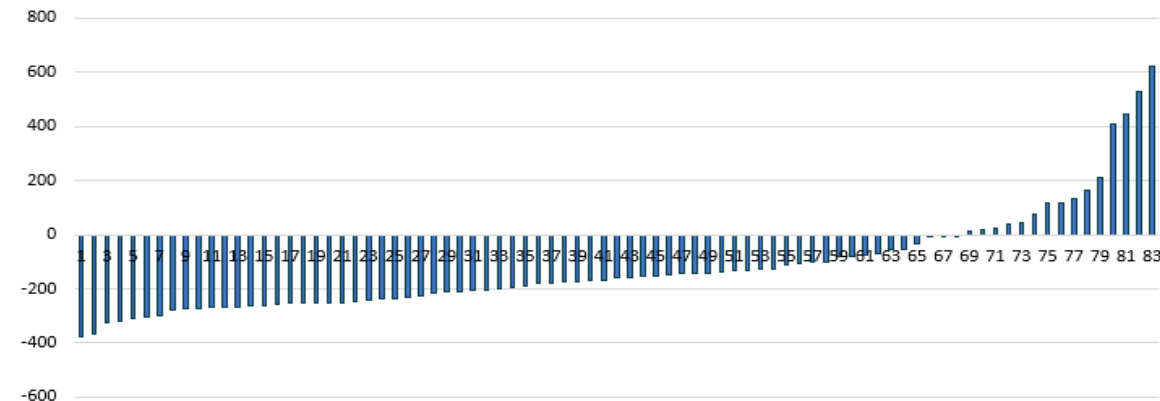
Zmiany (%) liczby miejsc pracy w związku z transformacją gospodarki w latach 1995-2005

Zastępowalność pokoleń na rynku pracy

Saldo migracji osób w wieku 15-39 lat na 1000 mieszkańców w tej grupie wieku

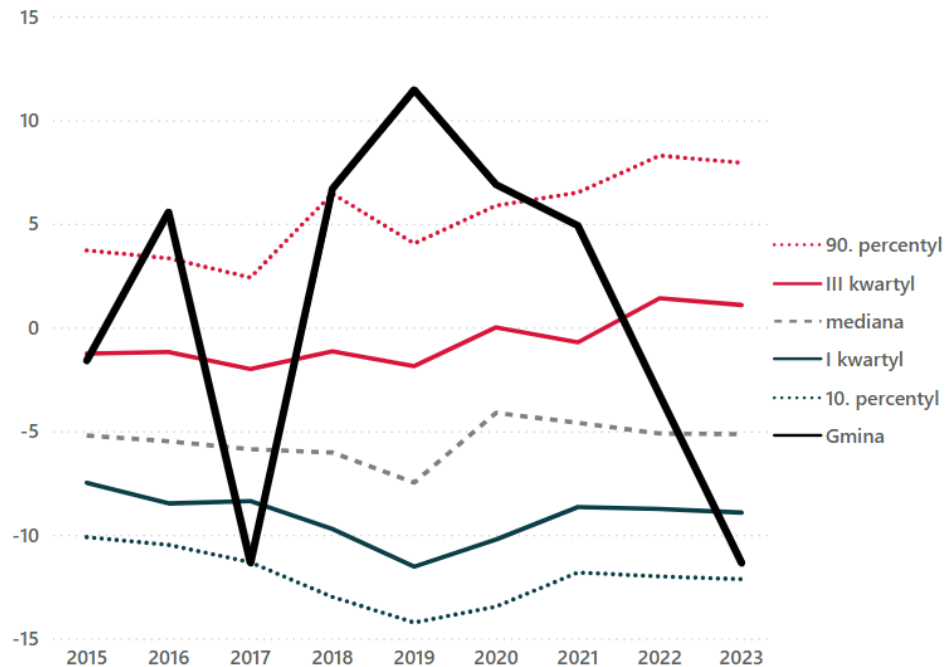
Zmiana struktury demograficznej i kapitału społecznego

- ❑ Wpływ migracji na zmiany trwałości relacji społecznych oraz zmiany kapitału społecznego
 - Małżeństwa, rozwody, narodziny dzieci poza trwałymi związkami
 - Ubóstwo, stan zdrowotny,
- ❑ Skutki zachodzących zmian dla sytuacji demograficznej w przyszłości
 - Zmiany liczby kobiet w wieku prokreacyjnym
 - Obniżenie dzietności i zastępowalności pokoleń

Saldo migracji mieszkańców w wieku 15-39 lat na 1000 ludności w tej grupie wiekowej

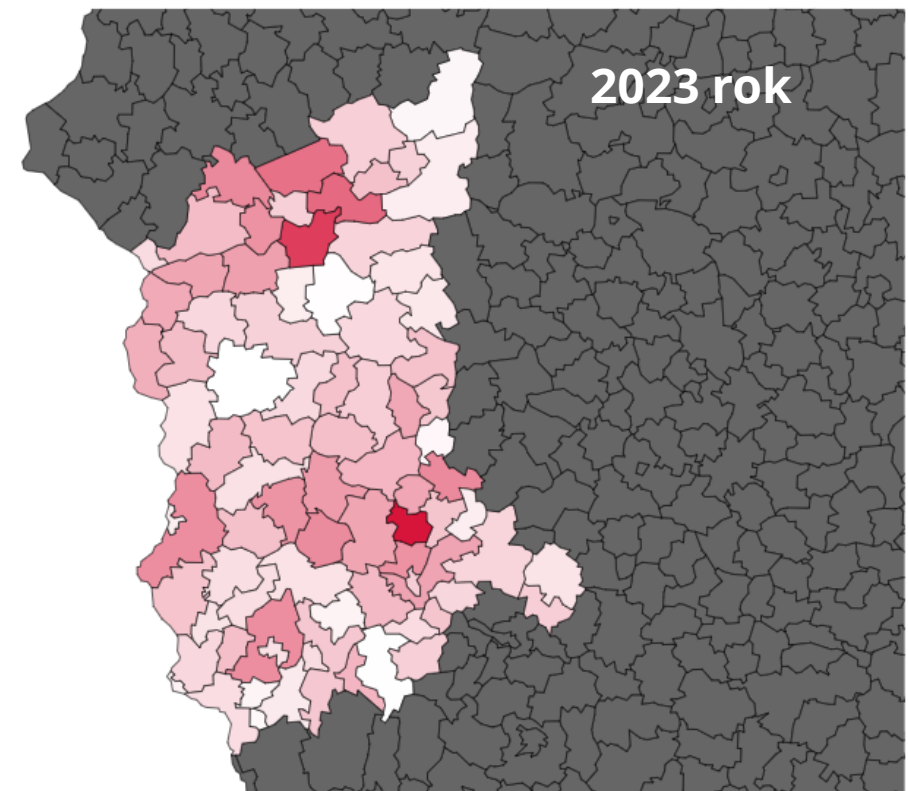
Saldo migracji osób w wieku 15-39 lat na 1000 osób

Jak interpretować wykres?

- **Linia czerwona kropkowana** - górna granica wartości wysokich (powyżej są wartości skrajnie wysokie)
- **Linia czerwona ciągła** - górna granica wartości typowych
- **Linia szara kreskowana** - mediana (przeciętna dla gmin w województwie)
- **Linia niebieska ciągła** - dolna granica wartości typowych
- **Linia niebieska kropkowana** - dolna granica wartości niskich (poniżej są wartości skrajnie niskie)

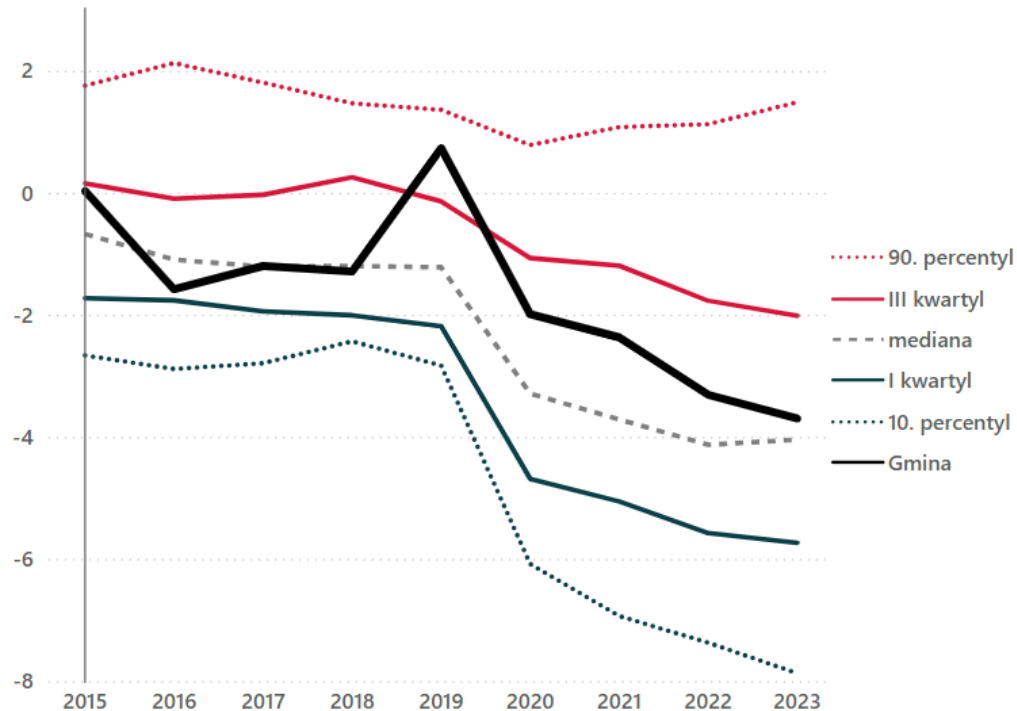
Saldo migracji osób w wieku 15-39 lat na 1000 osób

Zmiana liczby mieszkańców w ciągu 5 lat (%)

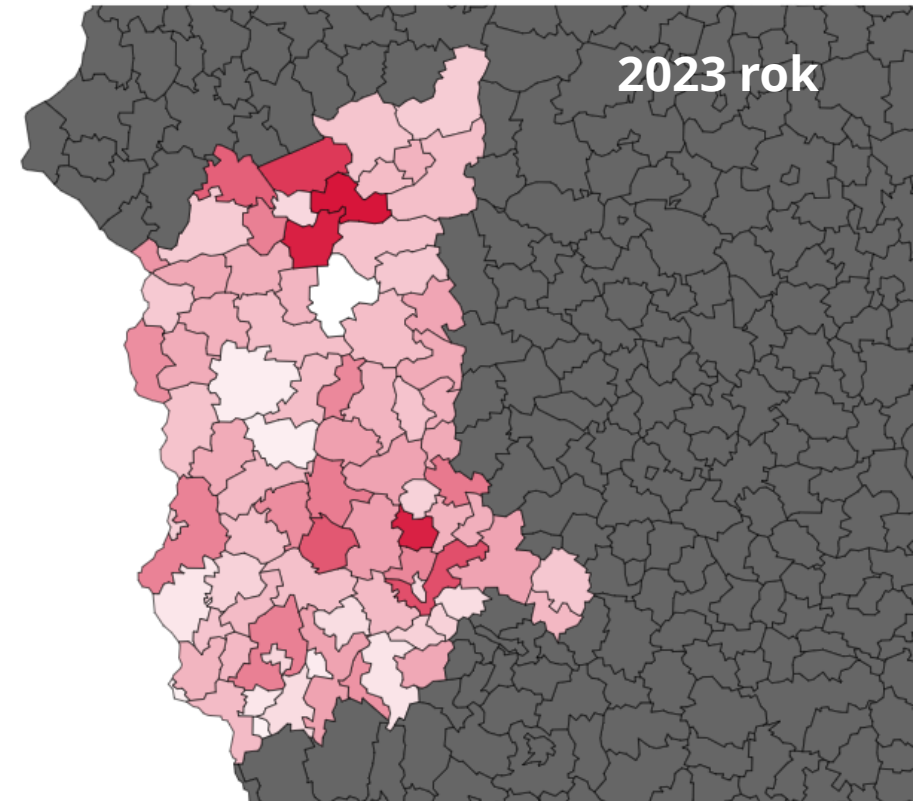
Zmiana liczby ludności w ostatnich 5 latach jako % ludności w roku bazowym

Jak interpretować wykres?

- **Linia czerwona kropkowana** - górna granica wartości wysokich (powyżej są wartości skrajnie wysokie)
- **Linia czerwona ciągła** - górna granica wartości typowych
- **Linia szara kreskowana** - mediana (przeciętna dla gmin w województwie)
- **Linia niebieska ciągła** - dolna granica wartości typowych
- **Linia niebieska kropkowana** - dolna granica wartości niskich (poniżej są wartości skrajnie niskie)

Zmiana liczby ludności w ostatnich 5 latach jako % ludności w roku bazowym

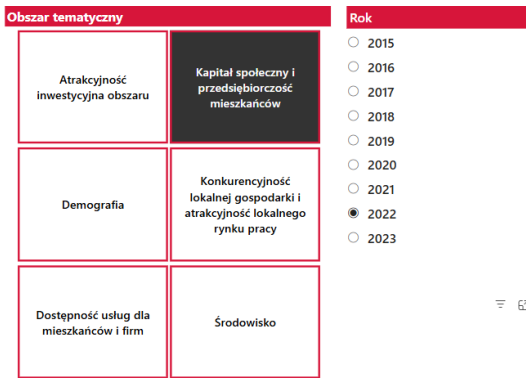
Zmiany kapitału społecznego

- Liczba dzieci w gospodarstwach domowych objętych pomocą społeczną do liczby dzieci w tym wieku
- Udział liczby rozwodów w liczbie nowo zawieranych związków małżeńskich
- Zgony z powodu chorób nowotworowych i krążenia na 1000 mieszkańców

Wskaźnik

Liczba dzieci i młodzieży w gospodarstwach domowych objętych pomocą społeczną do liczby...

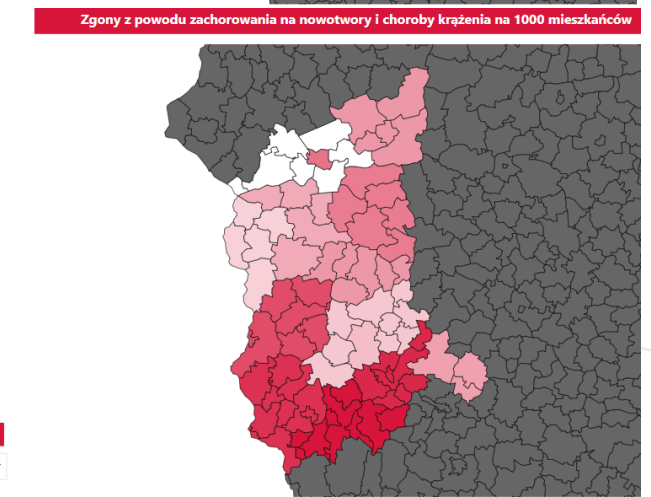
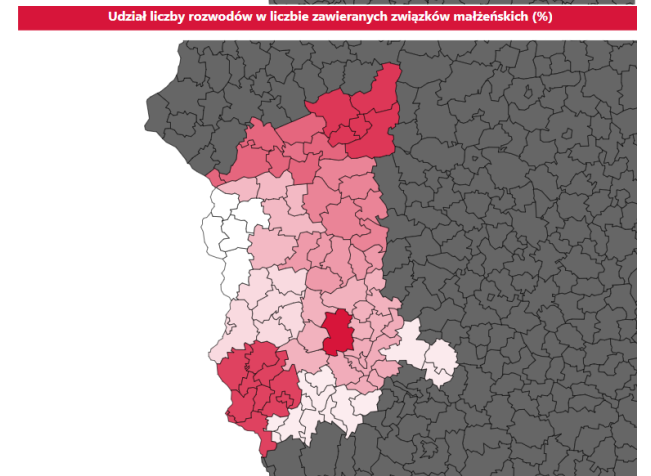
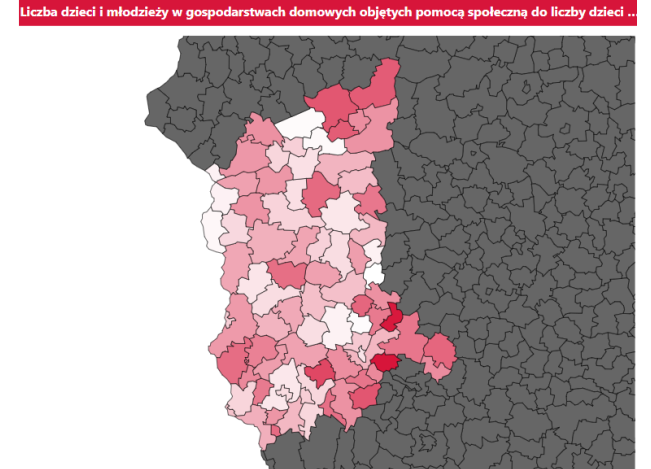
Wskaźnik

Udział liczby rozwodów w liczbie zawieranych związków małżeńskich (%)

Wskaźnik

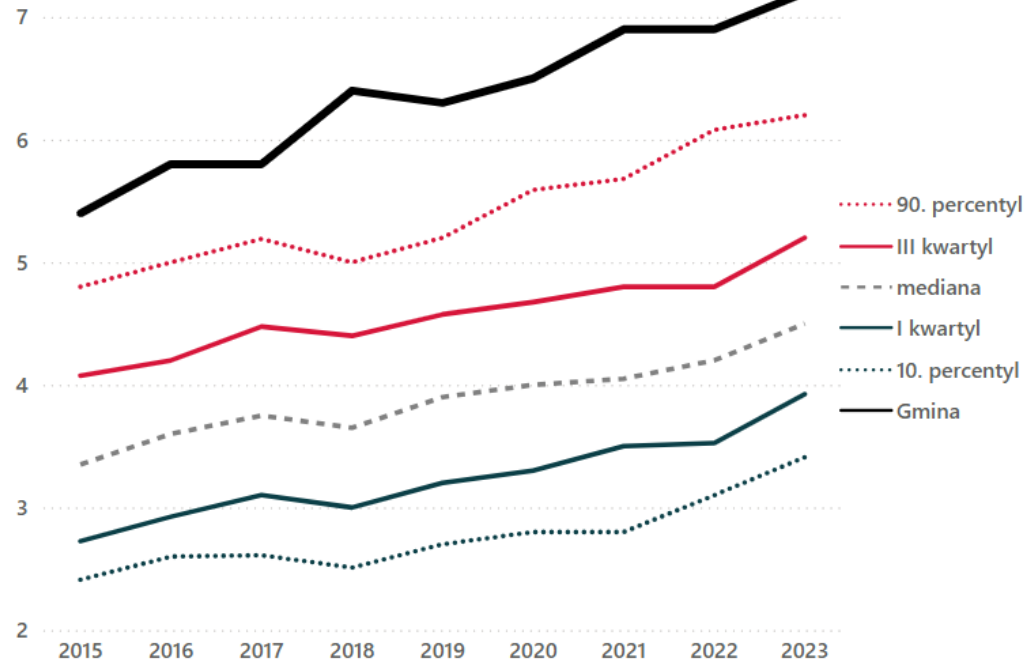
Zgony z powodu zachorowania na nowotwory i choroby krążenia na 1000 mieszkańców

Liczba organizacji społecznych na 1000 mieszkańców

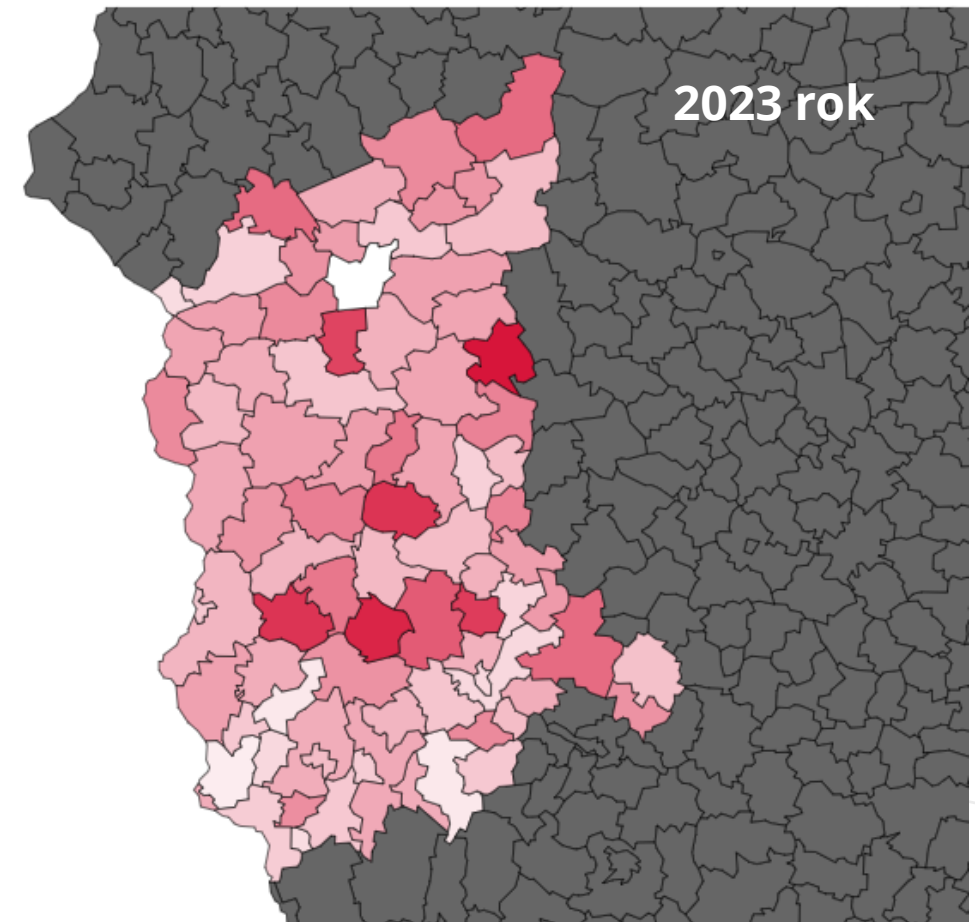
Liczba organizacji społecznych na 1000 mieszkańców

Jak interpretować wykres?

- **Linia czerwona kropkowana** - górna granica wartości wysokich (powyżej są wartości skrajnie wysokie)
- **Linia czerwona ciągła** - górna granica wartości typowych
- **Linia szara kreskowana** - mediana (przeciętna dla gmin w województwie)
- **Linia niebieska ciągła** - dolna granica wartości typowych
- **Linia niebieska kropkowana** - dolna granica wartości niskich (poniżej są wartości skrajnie niskie)

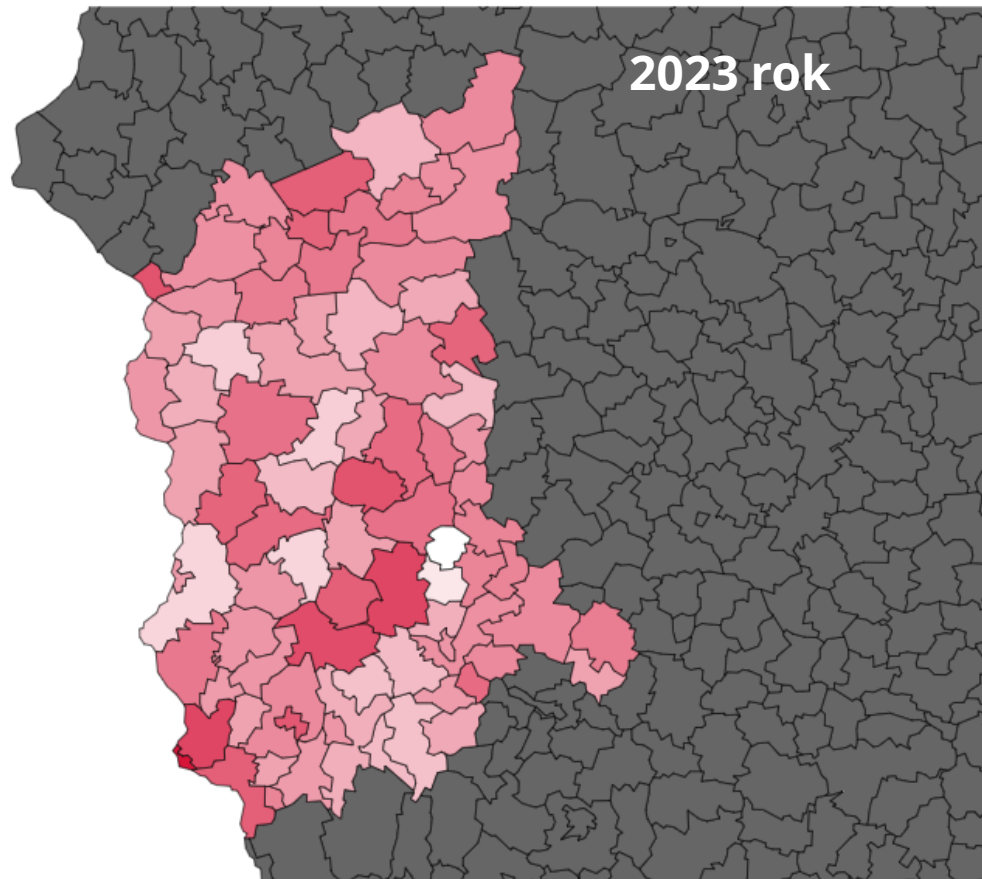
Liczba organizacji społecznych na 1000 mieszkańców

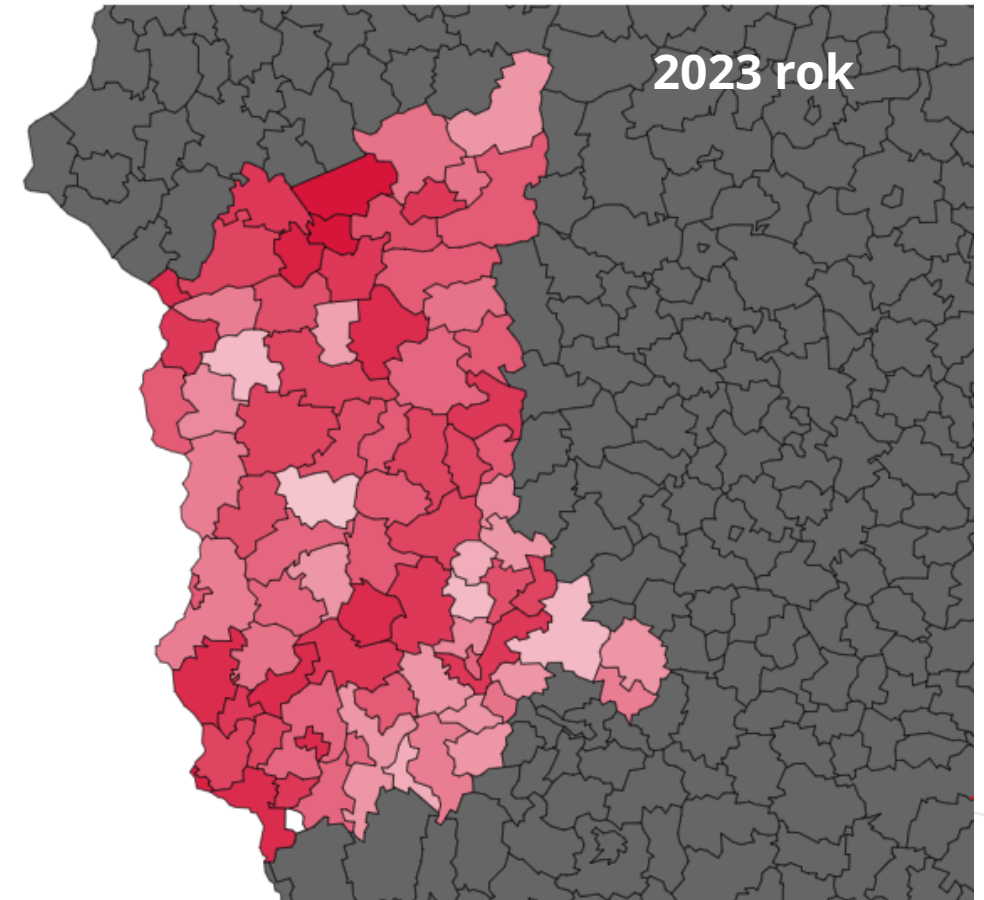

Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z matematyki i języka polskiego

Średni wynik z egzaminu ósmoklasisty z matematyki

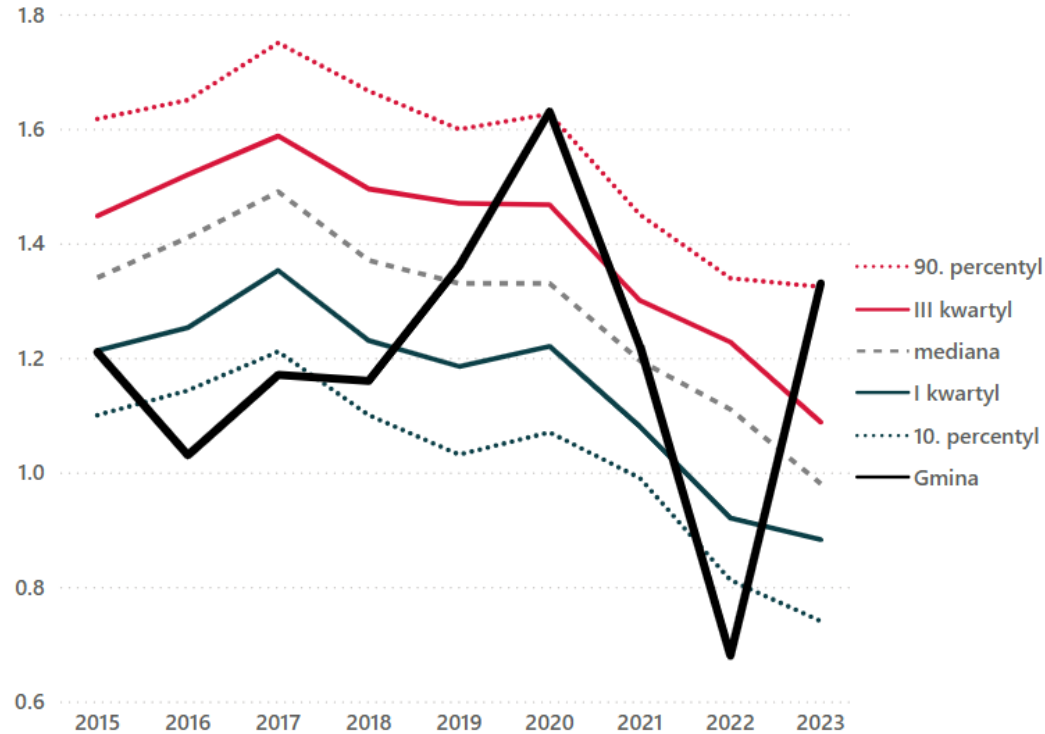
Średni wynik z egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego

Zmiany współczynnika dzietności

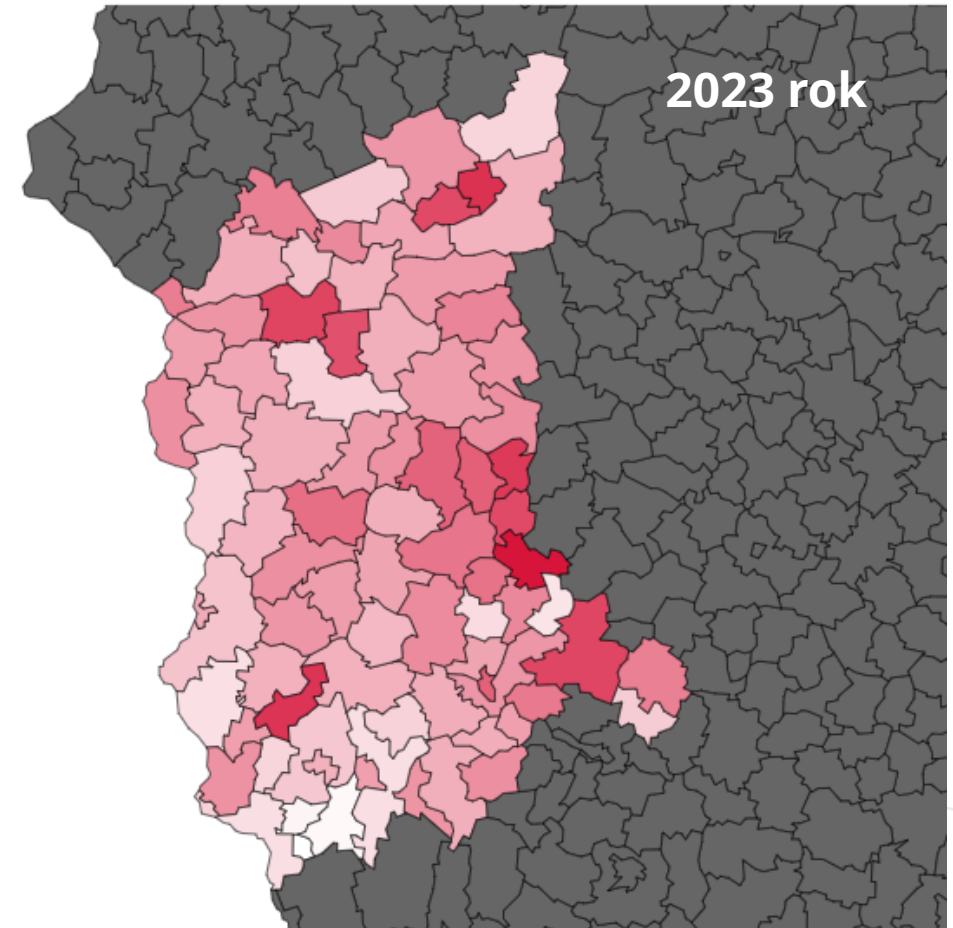
Współczynnik dzietności

Jak interpretować wykres?

- **Linia czerwona kropkowana** - górna granica wartości wysokich (powyżej są wartości skrajnie wysokie)
- **Linia czerwona ciągła** - górna granica wartości typowych
- **Linia szara kreskowana** - mediana (przeciętna dla gmin w województwie)
- **Linia niebieska ciągła** - dolna granica wartości typowych
- **Linia niebieska kropkowana** - dolna granica wartości niskich (poniżej są wartości skrajnie niskie)

Współczynnik dzietności

Zmiany kapitału społecznego – kluczowe wnioski dla miast

- Zmiana relacji społecznych to wyzwanie dla spójności społecznej i przyszłego rozwoju
- Gminy o słabszym kapitale społecznym będą mieć większe trudności w aktywizowaniu mieszkańców i przeciwdziałaniu kryzysom
- Brak silnych relacji międzyludzkich ogranicza zdolność mieszkańców do wspólnych działań, partycypacji
- **Czy i w jaki sposób miasta powinny aktywnie wspierać integrację społeczną?**
- **Jak wspierać rozwój lokalnych instytucji i budować zaufanie w społecznościach?**
- **Jak aktywność społeczna mieszkańców wpływa na potencjał demograficzny miasta?**

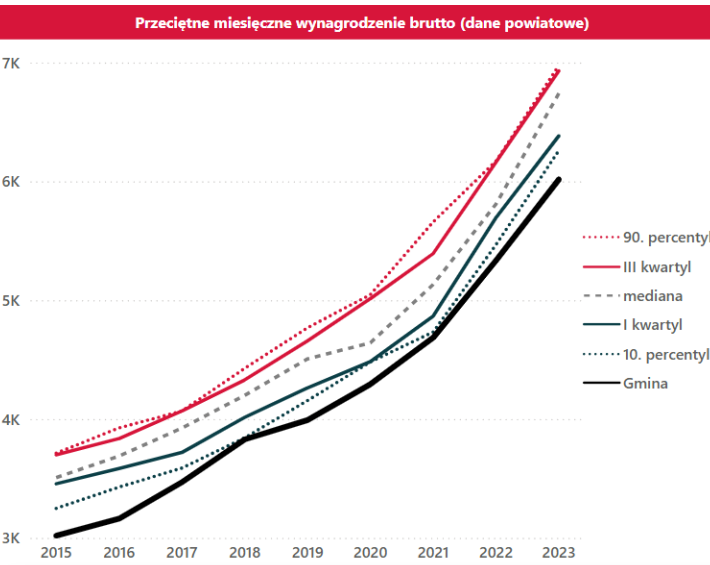
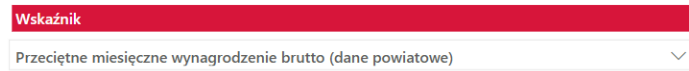
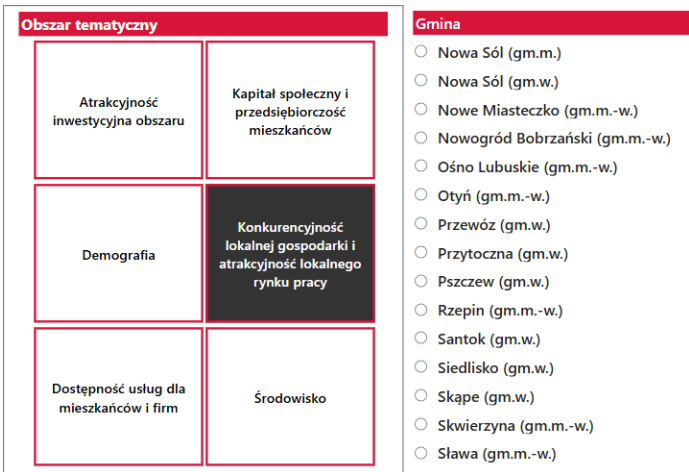
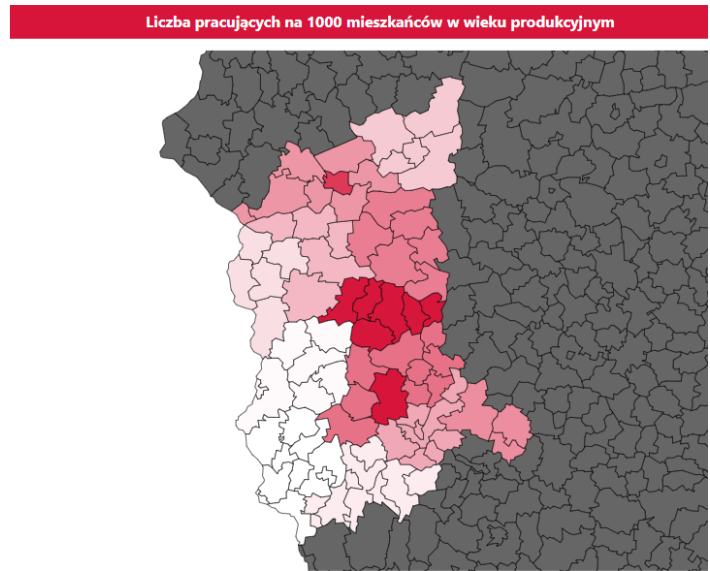
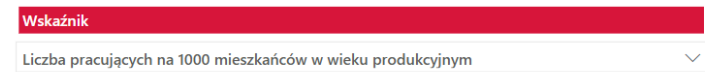
Zróżnicowanie procesów społeczno-gospodarczych w regionie

- Zmiany potencjału lokalnej siły roboczej
- Zmiany poziomu przedsiębiorczości mieszkańców i zmiany atrakcyjności inwestycyjnej obszaru
- Zmiany dochodów mieszkańców i samorządów
- Zmiany popytu na lokalnym rynku i możliwości rozwoju firm dostarczających produkty i usługi na lokalny rynek
- Zmiany dostępności i jakości usług publicznych i rynkowych
- Zmiany atrakcyjności zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej

Zmiany na rynku pracy

- Liczba pracujących na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym
- Zmiany przeciętnego wynagrodzenia

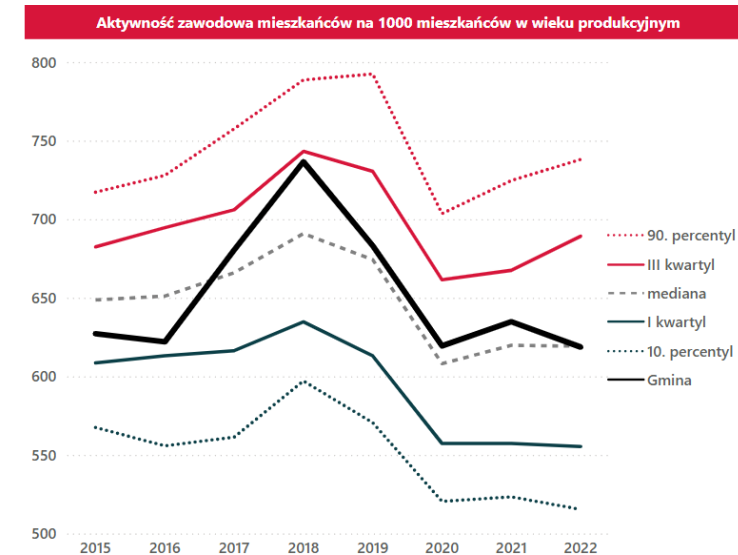
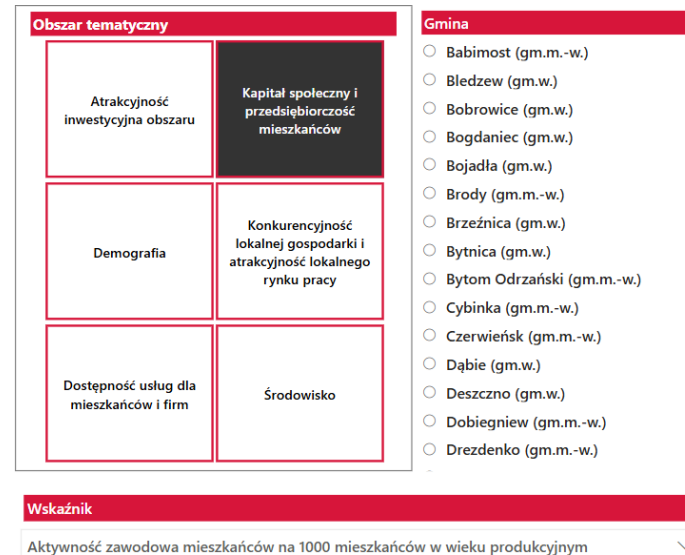
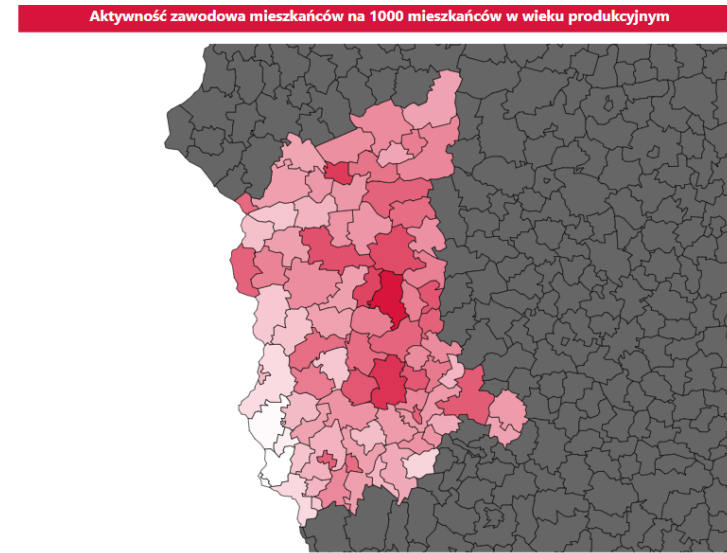
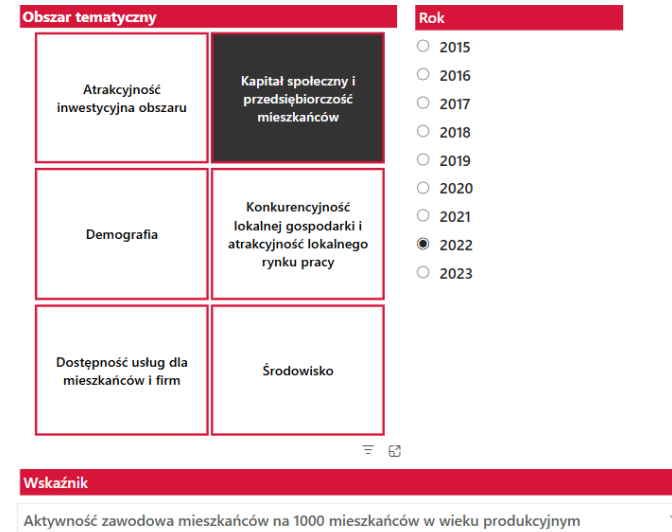
Jak interpretować wykres?

- Linia czerwona kropkowana** - górna granica wartości wysokich (powyżej są wartości skrajnie wysokie)
- Linia czerwona ciągła** - górna granica wartości typowych
- Linia szara kreskowana** - mediana (przeciętna dla gmin w województwie)
- Linia niebieska ciągła** - dolna granica wartości typowych
- Linia niebieska kropkowana** - dolna granica wartości niskich (poniżej są wartości skrajnie niskie)

Przedsiębiorczość i aktywność ekonomiczna mieszkańców

Liczba aktywnych ekonomicznie mieszkańców na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

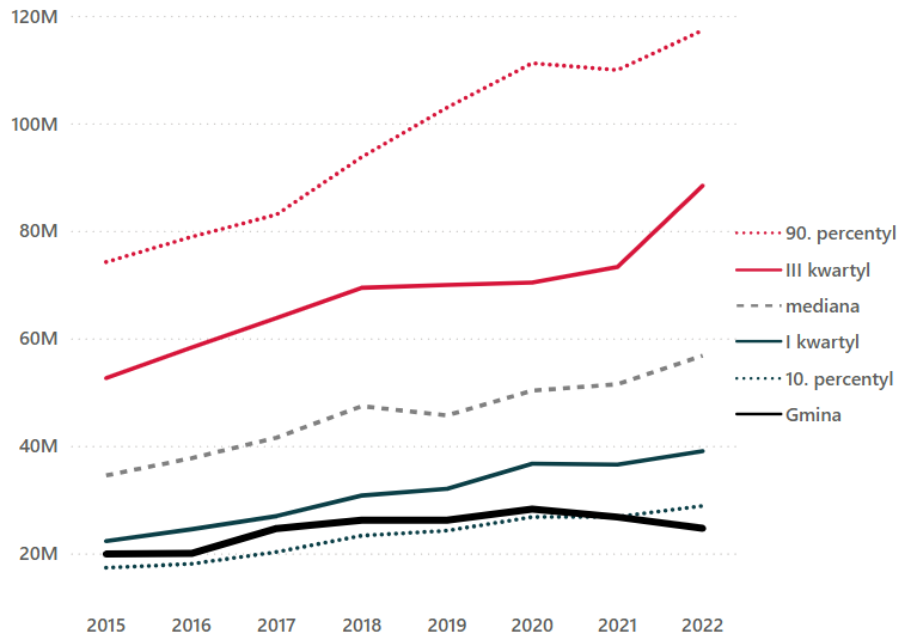
Jak interpretować wykres?

- **Linia czerwona kropkowana** - górna granica wartości wysokich (powyżej są wartości skrajnie wysokie)
- **Linia czerwona ciągła** - górna granica wartości typowych
- **Linia szara kreskowana** - mediana (przeciętna dla gmin w województwie)
- **Linia niebieska ciągła** - dolna granica wartości typowych
- **Linia niebieska kropkowana** - dolna granica wartości niskich (poniżej są wartości skrajnie niskie)

Zmiany przychodów z działalności gospodarczej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

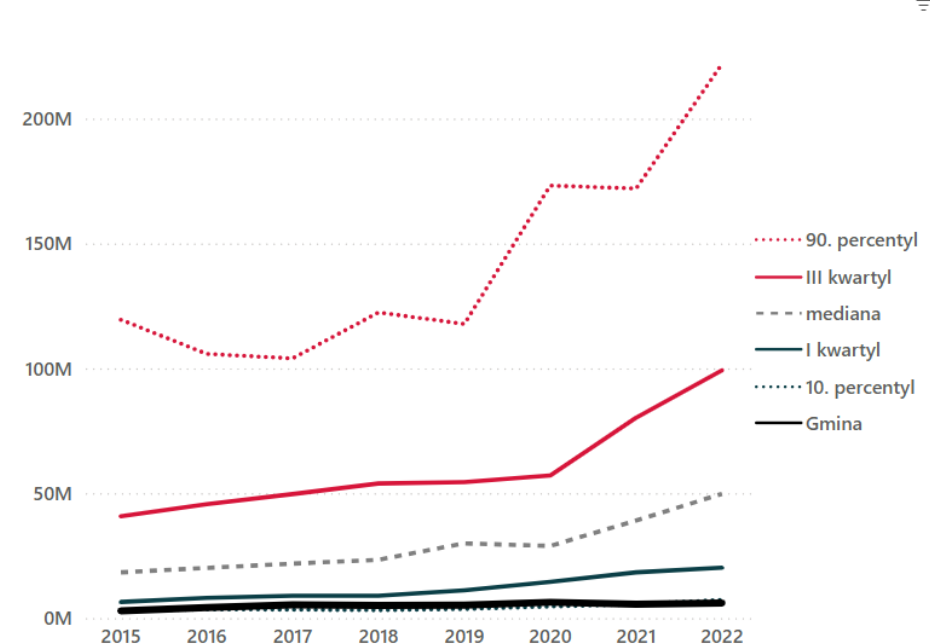
Przychody z działalności gospodarczej os fizycznych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Jak interpretować wykres?

- **Linia czerwona kropkowana** - górna granica wartości wysokich (powyżej są wartości skrajnie wysokie)
- **Linia czerwona ciągła** - górna granica wartości typowych
- **Linia szara kreskowana** - mediana (przeciętna dla gmin w województwie)
- **Linia niebieska ciągła** - dolna granica wartości typowych
- **Linia niebieska kropkowana** - dolna granica wartości niskich (poniżej są wartości skrajnie niskie)

Przychody z działalności gospodarczej os prawnych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

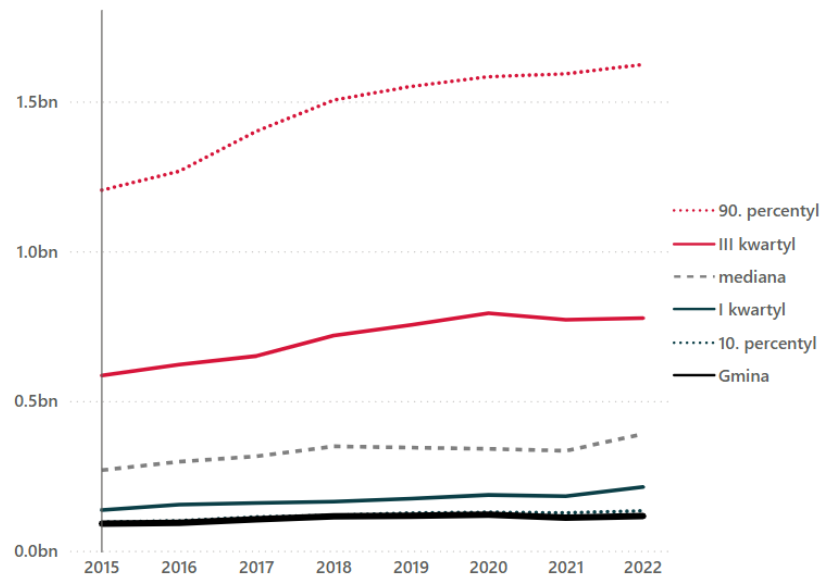
Jak interpretować wykres?

- **Linia czerwona kropkowana** - górna granica wartości wysokich (powyżej są wartości skrajnie wysokie)
- **Linia czerwona ciągła** - górna granica wartości typowych
- **Linia szara kreskowana** - mediana (przeciętna dla gmin w województwie)
- **Linia niebieska ciągła** - dolna granica wartości typowych
- **Linia niebieska kropkowana** - dolna granica wartości niskich (poniżej są wartości skrajnie niskie)

Przychody mieszkańców, firm i dochód budżetu miasta

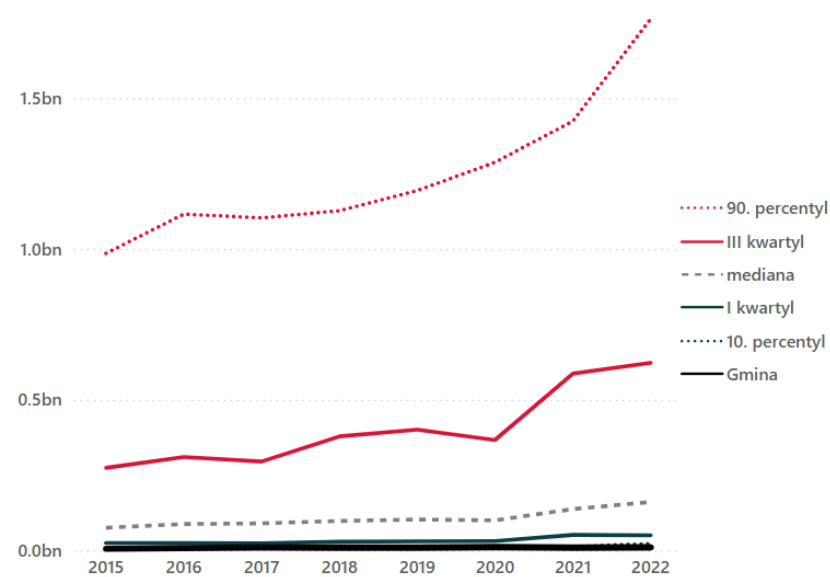
Przychód podatników ogółem (PIT) (zł)

Jak interpretować wykres?

- **Linia czerwona kropkowana** - górna granica wartości wysokich (powyżej są wartości skrajnie wysokie)
- **Linia czerwona ciągła** - górna granica wartości typowych
- **Linia szara kreskowana** - mediana (przeciętna dla gmin w województwie)
- **Linia niebieska ciągła** - dolna granica wartości typowych
- **Linia niebieska kropkowana** - dolna granica wartości niskich (poniżej są wartości skrajnie niskie)

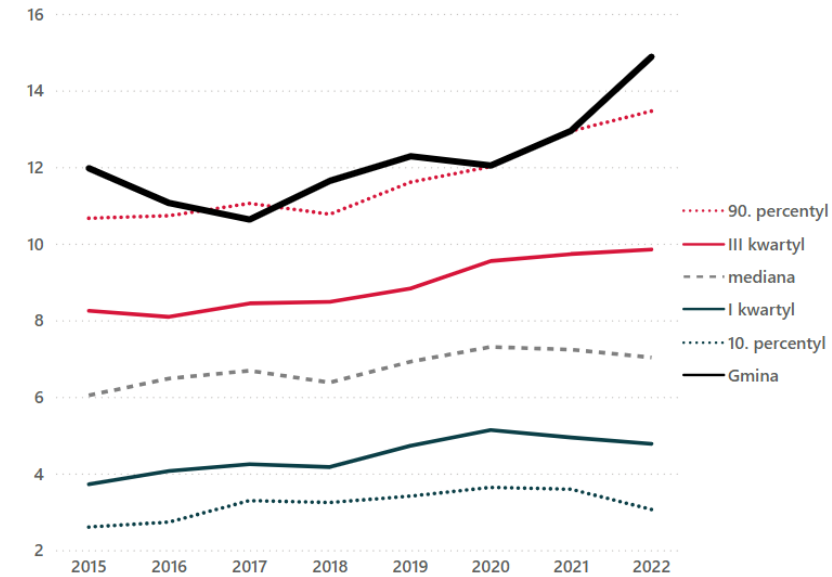
Przychód CIT

Jak interpretować wykres?

- **Linia czerwona kropkowana** - górna granica wartości wysokich (powyżej są wartości skrajnie wysokie)
- **Linia czerwona ciągła** - górna granica wartości typowych
- **Linia szara kreskowana** - mediana (przeciętna dla gmin w województwie)
- **Linia niebieska ciągła** - dolna granica wartości typowych
- **Linia niebieska kropkowana** - dolna granica wartości niskich (poniżej są wartości skrajnie niskie)

Udział dochodów gminy w łącznym strumieniu pieniądza

Jak interpretować wykres?

- **Linia czerwona kropkowana** - górna granica wartości wysokich (powyżej są wartości skrajnie wysokie)
- **Linia czerwona ciągła** - górna granica wartości typowych
- **Linia szara kreskowana** - mediana (przeciętna dla gmin w województwie)
- **Linia niebieska ciągła** - dolna granica wartości typowych
- **Linia niebieska kropkowana** - dolna granica wartości niskich (poniżej są wartości skrajnie niskie)

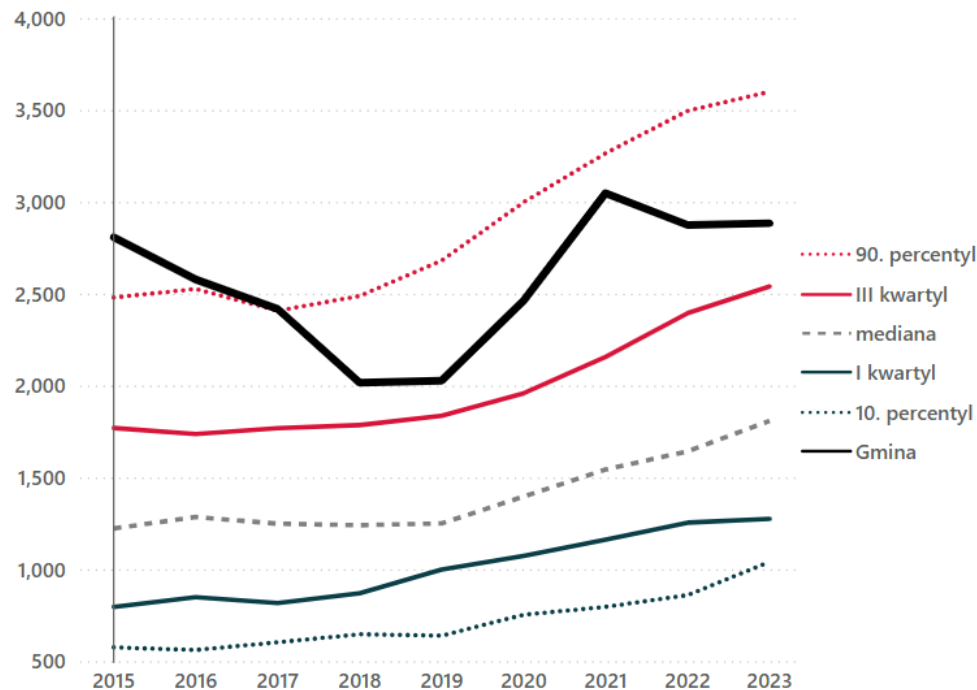
Przedsiębiorczość i aktywność ekonomiczna – kluczowe wnioski dla miast

- Dochody mieszkańców i firm rosną, ale nie przekłada się to automatycznie na budżety miast
- Miasta mogą nie zauważyć szansy na rozwój, jeśli nie nauczą się korzystać z lokalnych przepływów finansowych
- **Jak konkurencyjność i struktura lokalnej gospodarki wpływa na potencjał demograficzny?**
- **Jak włączyć środki finansowe mieszkańców i firm w finansowanie projektów rozwojowych w mieście i obszarze funkcjonalnym?**
- **Jakie działania mogą pozytywnie wpływać na wyzwania demograficzne?**

Powierzchnia nowo oddanych mieszkań na 1000 mieszkańców w ostatnich 5 latach

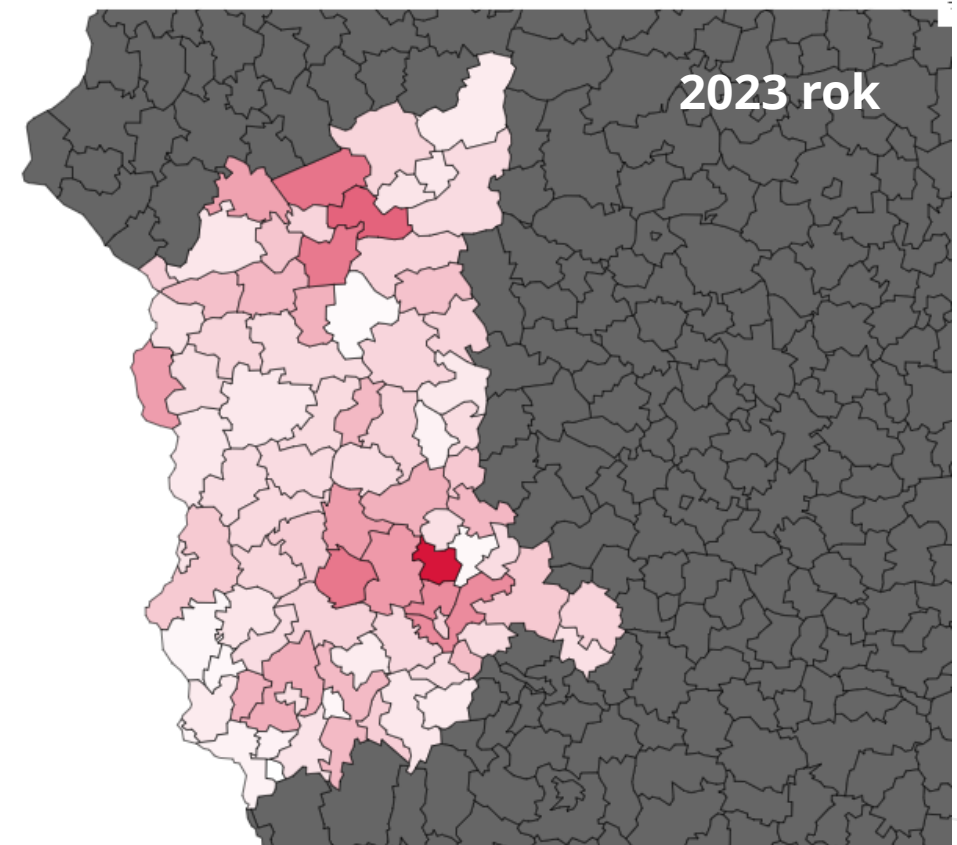
Powierzchnia w nowo oddanych budynkach mieszkalnych na 1000 mieszkańców w ostatnich pięciu l...

Jak interpretować wykres?

- **Linia czerwona kropkowana** - górna granica wartości wysokich (powyżej są wartości skrajnie wysokie)
- **Linia czerwona ciągła** - górna granica wartości typowych
- **Linia szara kreskowana** - mediana (przeciętna dla gmin w województwie)
- **Linia niebieska ciągła** - dolna granica wartości typowych
- **Linia niebieska kropkowana** - dolna granica wartości niskich (poniżej są wartości skrajnie niskie)

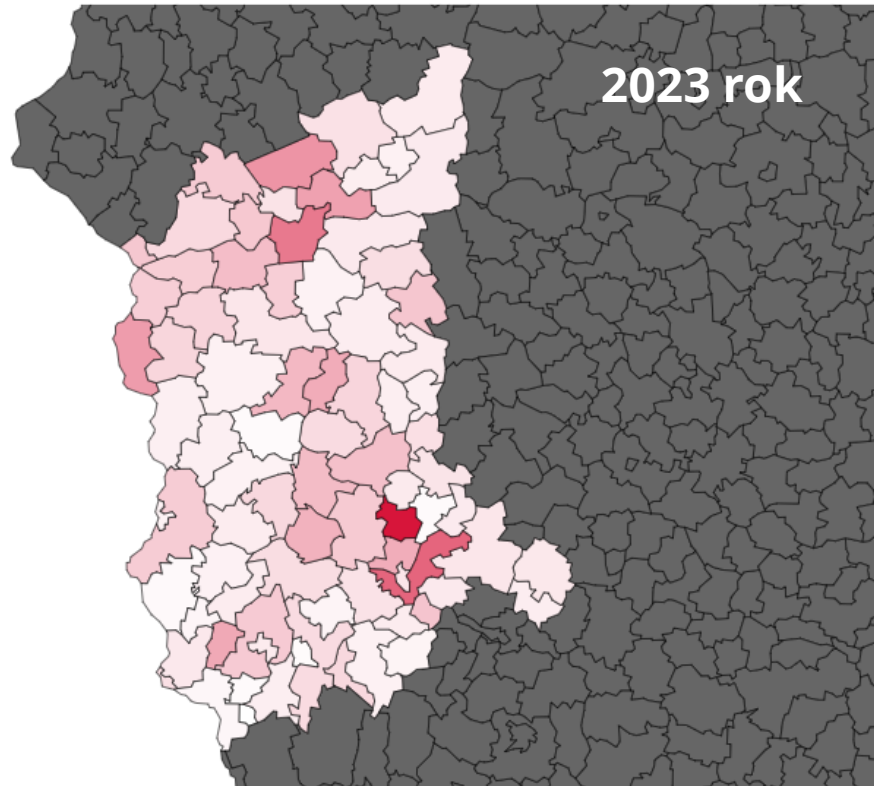
Powierzchnia w nowo oddanych budynkach mieszkalnych na 1000 mieszkańców w ostatnich pięciu l...

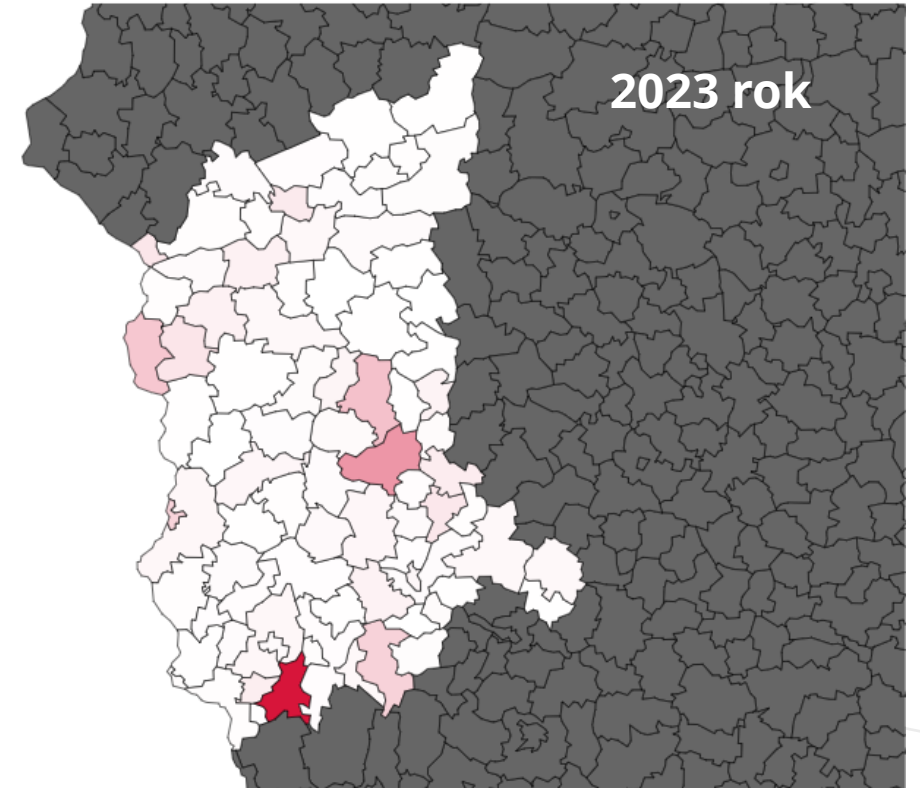

Powierzchnia planowanych do budowy mieszkań i budynków dla działalności gospodarczej na 1000 mieszkańców

Powierzchnia w planowanych do budowy budynkach mieszkalnych na 1000 mieszkańców w ostatnic

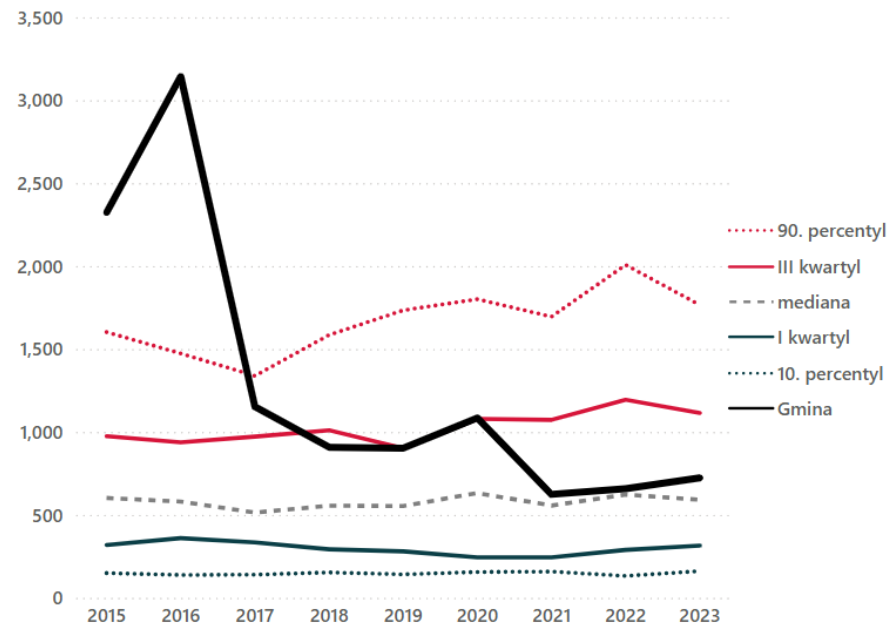
Powierzchnia w planowanych do budowy budynkach dla działalności gospodarczej na 1000 mieszk..

Powierzchnia nowo oddanych obiektów dla usług rynkowych i nierynkowych na 1000 mieszkańców w ostatnich pięciu latach

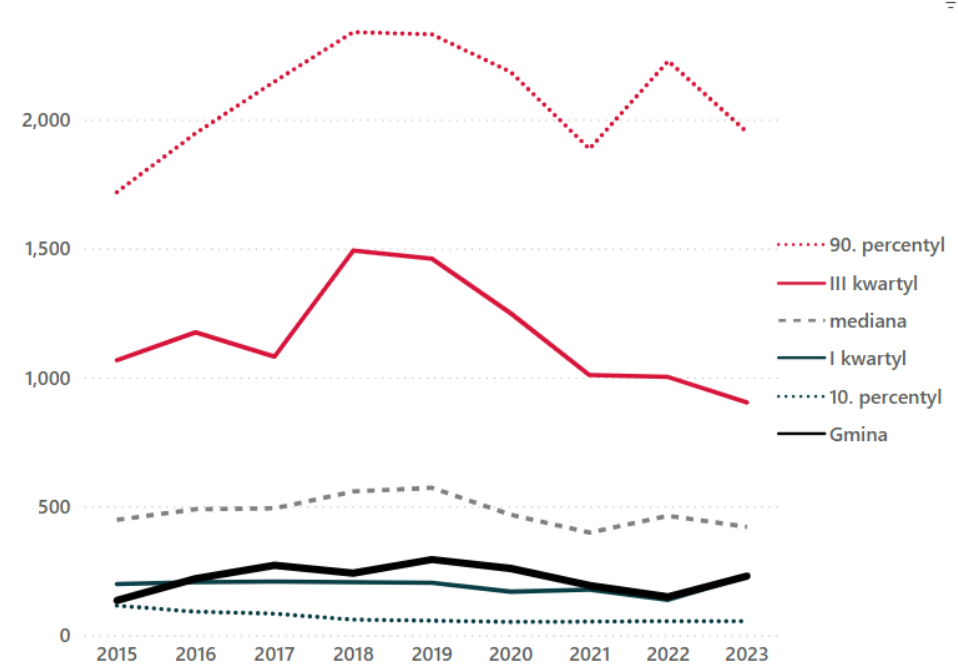
Powierzchnia w nowo oddanych obiektach dla usług rynkowych na 1000 mieszkańców w ostatnich p...

Jak interpretować wykres?

- **Linia czerwona kropkowana** - górna granica wartości wysokich (powyżej są wartości skrajnie wysokie)
- **Linia czerwona ciągła** - górna granica wartości typowych
- **Linia szara kreskowana** - mediana (przeciętna dla gmin w województwie)
- **Linia niebieska ciągła** - dolna granica wartości typowych
- **Linia niebieska kropkowana** - dolna granica wartości niskich (poniżej są wartości skrajnie niskie)

Powierzchnia w nowo oddanych budynkach dla usług nierynkowych na 1000 mieszkańców w ostatni...

Jak interpretować wykres?

- **Linia czerwona kropkowana** - górna granica wartości wysokich (powyżej są wartości skrajnie wysokie)
- **Linia czerwona ciągła** - górna granica wartości typowych
- **Linia szara kreskowana** - mediana (przeciętna dla gmin w województwie)
- **Linia niebieska ciągła** - dolna granica wartości typowych
- **Linia niebieska kropkowana** - dolna granica wartości niskich (poniżej są wartości skrajnie niskie)

Inwestycje na lokalnym rynku nieruchomości – kluczowe wnioski dla miast

- Budowa nowych mieszkań i obiektów usługowych to nie tylko efekt obecnego popytu – to sygnał oczekiwań wobec przyszłości miasta
- Wzrost powierzchni to oznaka wiary inwestorów i mieszkańców w atrakcyjność danego miejsca
- Zróżnicowanie tempa inwestycji przestrzennych może wzmocnić lub osłabić pozycję miasta w regionie
- **Warto się zastanowić jak obecne i planowane procesy inwestycyjne będą wpływać na zmiany demograficzne i atrakcyjność miasta jako centrum usług i miejsca dla działalności gospodarczej.**
- **Czy nowa zabudowa w Twoim mieście jest potrzebna? Jeśli tak, to gdzie i jakiego typu?**

Kluczowe pytania

- Czy edukacja i aktywność społeczna mieszkańców może odegrać znaczącą rolę w budowaniu potencjału rozwoju?
- Czy można zapewnić dostępność usług dla mieszkańców w gminie, w obszarze funkcjonalnym, w subregionie?
- Czy struktura lokalnej gospodarki i rynku pracy może wzmacniać stabilność struktury społecznej?
- Czy można pozyskać inwestycje (jakie) prywatne dla rozwoju obszaru?
- **Jak zmiany społeczno-ekonomiczne wpłyną na zmianę pozycji miasta w strukturze osiedleńczej regionu i jak do tego się przygotować?**

Wykorzystanie raportu i warsztatu nt. wzmocnienia potencjału rozwoju

Jak wspólnie organizować:

- współpracę kluczowych interesariuszy którym zależy na rozwoju miasta i obszaru funkcjonalnego,
- wykorzystanie materialnych i niematerialnych zasobów lokalnych
- wzmocnienie miejscowości
- promowanie ścieżek karier zawodowych kluczowych zawodów dla lokalnego rynku pracy
- promowanie aktywności społecznej i ekonomicznej młodych mieszkańców
- **ROZWÓJ KAPITAŁU LOKALNEGO i oparcie polityki inwestycyjnej miasta o możliwości inwestycyjne mieszkańców i firm lokalnych**

Część warsztatowa spotkania

**Jak nazwał/łabyś kluczowe wyzwanie, stojące przed
Twoim miastem?**

Przyczyny i możliwe konsekwencje kluczowych wyzwań stojących przed miastem - ćwiczenie

- Jako zespół otrzymaliście do szczegółowej analizy jedno wyzwanie
- **Korzystając z przekazanego diagramu rybki (schemat Ishikawy), rozłóżcie to zjawisko na czynniki pierwsze, analizujcie przyczyny i skutki tego zjawiska**
- ZACZNIJCIE od nazwania głównych kategorii (OŚCI rybki) – wybierając te, które pasują do Waszego wyzwania - (przykładowe: środowisko, gospodarka, ład przestrzenny, rozwój społeczny, usługi zdrowotne, usługi społeczne, kultura, transport, edukacja, itp., itd.)
- Zidentyfikujcie przyczyny i skutki – patrzcie szeroko i szukajcie inspiracji do działania.

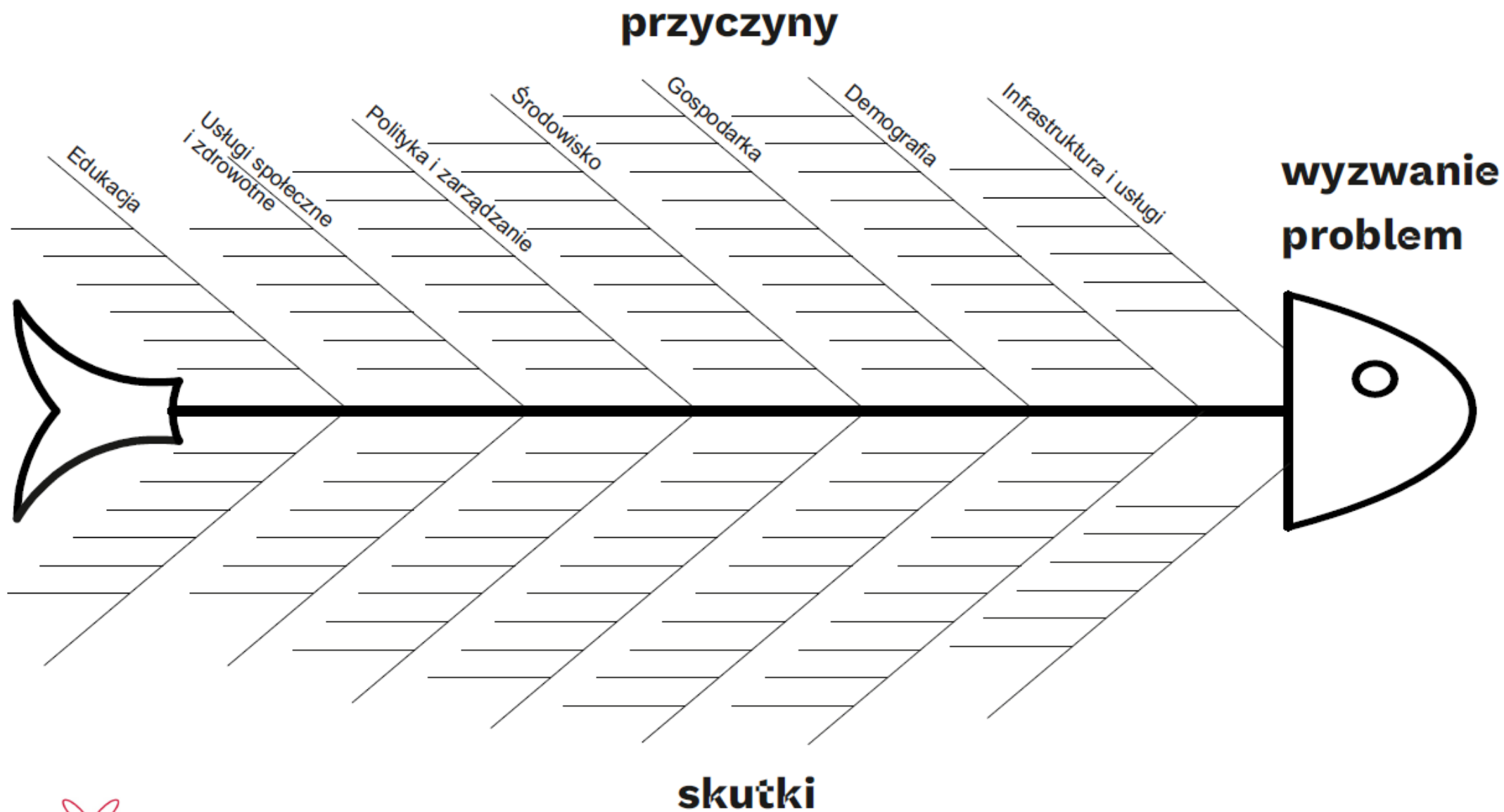
PODSUMOWANIE ĆWICZENIA

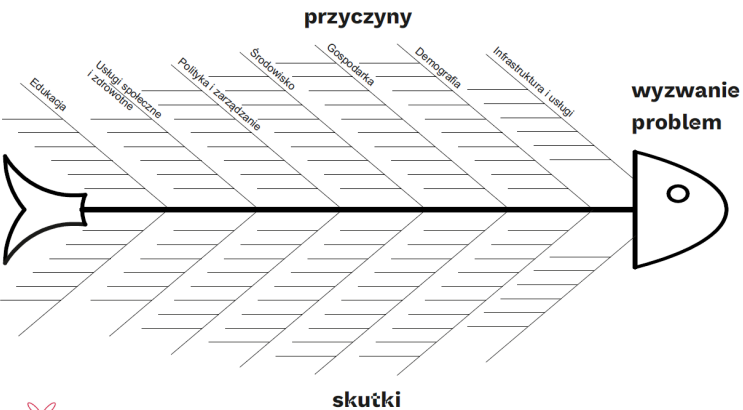
Prezentacja wyników: Każda grupa przedstawia swój diagram i omówienie wniosków w następujący sposób

Strategia monitorowania: Każda grupa wybiera 3-5 przyczyn i skutków kluczowych i uzasadnia, dlaczego są one istotne.

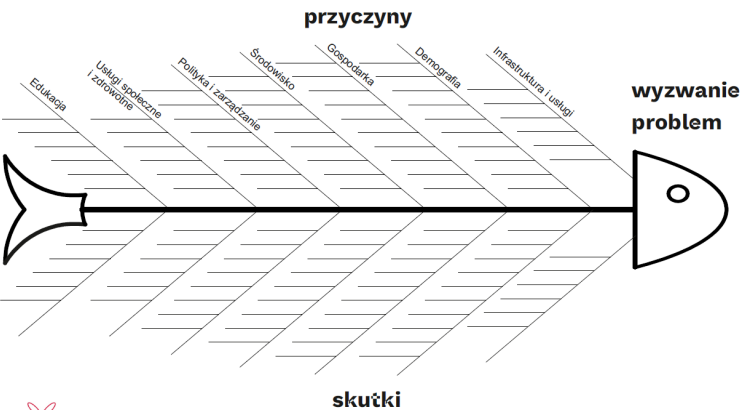
„Pytania, które warto sobie zadać”: Każda grupa formułuje kluczowe zagadnienia do analizy strategicznej.

RYBA inspirowana metodą "Ishikawy"

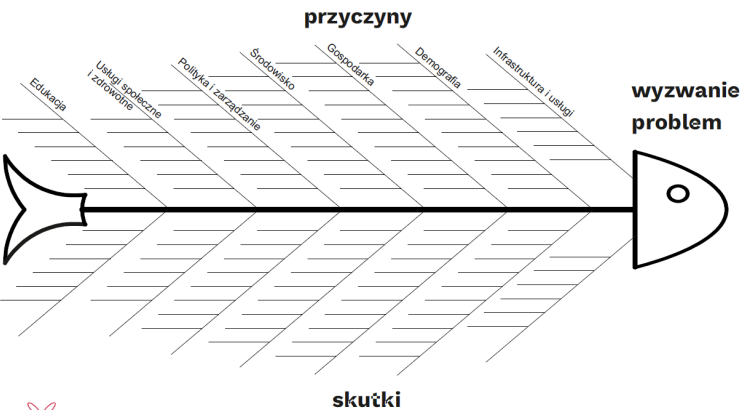

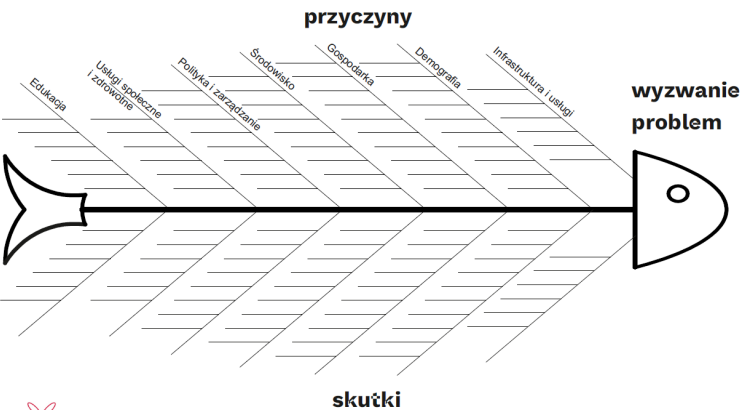
Obszar merytoryczny	Przyczyny	Skutki
Edukacja		

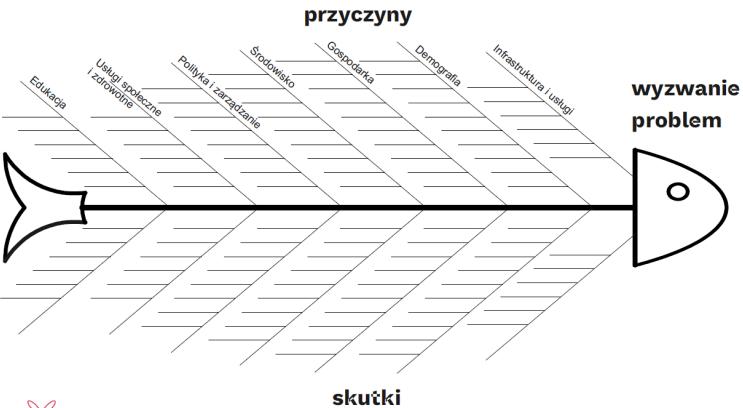
Obszar merytoryczny	Przyczyny	Skutki
Usługi społeczne i zdrowotne		

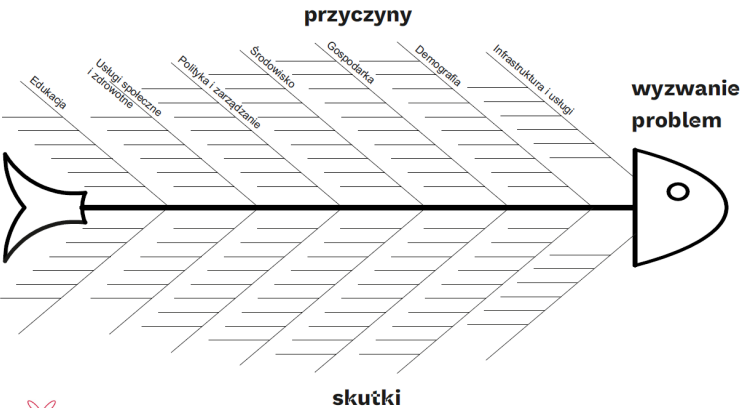
Obszar merytoryczny	Przyczyny	Skutki
Polityka i zarządzanie		

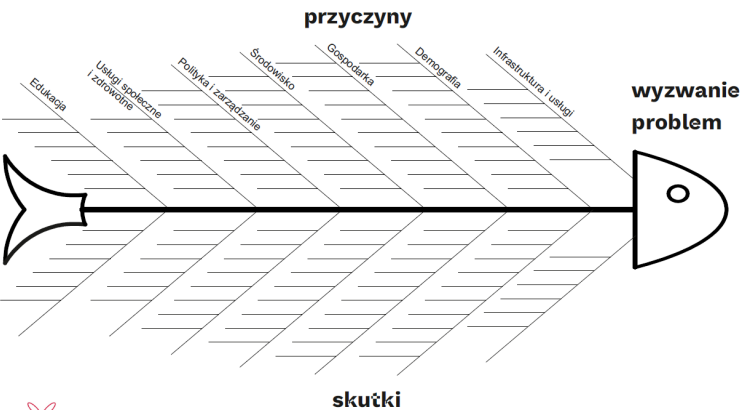
Obszar merytoryczny	Przyczyny	Skutki
Środowisko		

Obszar merytoryczny	Przyczyny	Skutki
Gospodarka		

Obszar merytoryczny	Przyczyny	Skutki
Demografia		

Obszar merytoryczny	Przyczyny	Skutki
Infrastruktura i usługi		

Zapraszamy do wypełnienia ankiety ewaluacyjnej

KWESTIONARIUSZ OCENY
SPOTKANIA REGIONALNEGO
PROGRAM ROZWOJU

SZWAJCARSKO-POLSKI
Program Współpracy

Ministerstwo Funduszy
i Polityki Regionalnej

POLSKO-SZWAJCARSKI
Program Rozwoju Miast